

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ
ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΥ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ειδικές Ανακριτικές πράξεις επί οργανωμένου εγκλήματος

Κριτική-Προτάσεις

Ελένη Ι.Μπουρμπούλη(ΑΜ 519514)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια : **Μαριλένα Κατσογιάννου**

Διμελής Επιτροπή:

Μαριλένα Κατσογιάννου

Ειρήνη Σταμούλη

Αργοστόλι, Ιανουάριος 2025

Στον πατέρα μου που έχει σταθεί αρωγός σε κάθε εγχείρημα μου...

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

- I. Η έννοια και η ιστορική εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος στον Ελλαδικό χώρο
.....
- II. Η νομοθετική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος στην διεθνή και ευρωπαϊκή
έννομη τάξη.....
- III. Η νομοθετική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος στην ελληνική έννομη τάξη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ :ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

- I. Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.....
- II. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ειδικών ανακριτικών πράξεων.....
- III. Οι προϋποθέσεις και οι δικονομικές αρχές για την διενέργεια των ειδικών
ανακριτικών πράξεων.....

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ : ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

- I. Η συγκαλυμμένη έρευνα.....
- II. Η ανακριτική διείσδυση.....
- III. Η άρση του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών.....
- IV. Οι ελεγχόμενες μεταφορές.....
- V. Η καταγραφή δραστηριότητας εκτός κατοικίας με ειδικά τεχνικά μέσα
- VI. *Συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ως ειδική
ανακριτική πράξη (κατ' άρθρο 254 παρ. 1 περ. στ' Κ.Π.Δ)*
.....

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ : ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια το οργανωμένο έγκλημα μαστίζει τις έννομες τάξεις διεθνή και εθνική με αποτέλεσμα πλέον η εγκληματικότητα να έχει μεταβληθεί ποιοτικά. Έτσι η ανάγκη προκειμένου να κατασταλεί το οργανωμένο έγκλημα είναι πιο επιβεβλημένη από ποτέ. Έτσι ο Έλληνας νομοθέτης προέβη στη θέσπιση ειδικών ανακριτικών πράξεων με σκοπό την πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος. Στην παρούσα εκπόνηση μελέτης με τίτλο **“Ειδικές Ανακριτικές πράξεις επι οργανωμένου εγκλήματος, Κριτική-Προτάσεις”** θα γίνει μια εκτενής αναφορά στη θέσπιση των ανακριτικών πράξεων των άρθρων 254επ.του ΚΠΔη οποία εκτείνεται σε τέσσερα κεφάλαια. Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στην έννοια και την ιστορική εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος καθώς και την νομοθετική αντιμετώπιση του. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα παρουσιαστούν οι ανακριτικές πράξεις και η ένταξη τους στον ΚΠΔ, τα χαρακτηριστικά τους, οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή τους καθώς και οι αρχές που τις διέπουν. Στο τρίτο κεφάλαιο θα αναλυθούν οι επιμέρους ανακριτές πράξεις και συγκεκριμένα της συγκαλυμμένης έρευνας, της ανακριτικής διείσδυσης, της άρσης του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών, οι ελεγχόμενες μεταφορές, η καταγραφή δραστηριότητας εκτός κατοικίας με ειδικά τεχνικά μέσα και η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Τέλος στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας θα γίνει μια κριτική σχετικά με την αναγκαιότητα των ειδικών ανακριτικών πράξεων κατά πόσο είναι αποτελεσματικές για την καταπολέμηση της οργανωμένης εγκληματικότητας καθώς και την καταχρηστική ή μη εφαρμογή τους από τις διωκτικές αρχές τέλος θα γίνουν κάποιες προτάσεις σχετικές με τις βελτιώσεις που θα μπορούσαν να λάβουν χώρα σχετικά με αυτές.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Ειδικές ανακριτικές πράξεις, Οργανωμένο έγκλημα.....

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αντεγκληματική πολιτική τα τελευταία έτη καλείται να αντιμετωπίσει μια οργανωμένη εγκληματικότητα που έχει μια εντελώς διαφορετική μορφή. Υπάρχει πλήθος λόγων που οφείλονται σε παράγοντες οικονομικούς, κοινωνικούς, τεχνολογικούς που οδηγούν στην ανάπτυξη του ο.ε.σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι κυριότεροι λόγοι εντάσσονται οι ελλείψεις τεχνικής και οργανωτικής δομή στην κοινωνία, η παγκοσμιοποίηση εμπορίου και οικονομίας, η μετακίνηση πληθυσμού και τέλος η ανεπάρκεια του νομοθετικού πλαισίου προκειμένου να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι εξελιγμένες μορφές οργανωμένης εγκληματικότητας.

Τα παραπάνω έχουν ως άμεσο αποτέλεσμα τον εκσυγχρονισμό του οργανωμένου εγκλήματος το οποίο εκμεταλλεύεται τα τεχνολογικά επιτεύγματα αλλά και την οργανωτική και θεσμική μορφή των διωκτικών αρχών η οποία εμφανίζεται δυσκίνητη και αναχρονιστική. Ταυτόχρονα ο κοινωνικός ιστός αποδιοργανώνεται δεδομένου ότι οι παραδοσιακές αρχές και τα πρότυπα ηθικής συμπεριφοράς καταρρέουν με αποτέλεσμα να αλλοιώνονται οι μορφές της θεσμικής λειτουργίας, η ηθική πολιτική και η κοινωνική του κράτους δικαίου.

Έτσι η εγκληματικότητα βρίσκεται σε έξαρση, ταυτόχρονα δε, οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται από τους δράστες των εγκληματικών οργανώσεων είναι ιδιαίτερες και καθιστούν επιβεβλημένη, την επέμβαση των αρχών προκειμένου να αντιμετωπίσουν και να καταστείλουν με αποτελεσματικό και άμεσο τρόπο την οργανωμένη εγκληματικότητα η οποία με τα χρόνια λαμβάνει διαστάσεις επικίνδυνες.

Επειδή ωστόσο τα νομικά εργαλεία των κρατών που ήδη υπήρχαν δεν καταδείχθηκαν πρόσφορα δεδομένου ότι η οργανωμένη εγκληματικότητα εξαπλωνόταν ολοένα και περισσότερα και η ανάγκη για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος δεν ικανοποιούνταν κατέστη αντιληπτό ότι προκειμένου τα κράτη να πατάξουν την εγκληματικότητα δεν θα πρέπει να δρουν μεμονωμένα αλλά απαιτείται να έχουν μια κοινή νομοθετική πλεύση για την αντιμετώπιση της οργανωμένης εγκληματικότητας. Έτσι ένα από τα εργαλεία που θεσπίστηκαν και από τις διεθνείς και εθνικές έννομες τάξεις ήταν οι ειδικές ανακριτικές πράξεις. Ο όρος ειδικές ανακριτικές πράξεις τυποποιείται για πρώτη φορά στο άρθρο 20 της Σύμβασης του Παλέρμο, και η χώρα μας εισήγαγε αυτές στο εθνική έννομη τάξη και στο δικονομικό μας σύστημα με τον Νόμο 2928/20011 όπου ενσωμάτωσε την Σύμβαση προκειμένου τα κράτη να καταστείλουν το οργανωμένο έγκλημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ : ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

1.Η έννοια και η ιστορική εξέλιξη του οργανωμένου εγκλήματος στον Ελλαδικό χώρο

Η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος έχει απασχολήσει έντονα την θεωρία έτσι προκειμένου να διατυπωθεί ένας ορισμός συγκεκριμένος για το ο.ε , έχουν διατυπωθεί πλείστοι και διαφορετικοί ορισμοί. Προκειμένου όμως να γίνει ένας συγκεκριμένος προσδιορισμός, να μπορεί να χαρακτηριστεί μια πράξη αξιόποινη και να ενταχθεί στην οργανωμένη εγκληματικότητα προκρίθηκε ως ορθότερο να γίνει με βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων.

Με άλλα λόγια σύμφωνα με την θεωρία υπάρχουν κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα τα οποία προσδιορίζονται βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων και αυτά μπορούν να χαρακτηρίσουν μια ομάδα ως "εγκληματική οργάνωση". Αυτά είναι τα μέλη της εγκληματικής ομάδας ήτοι ο αριθμός τους , η δομή της αν είναι ιεραρχική ή μη, οι εσωτερικοί κανόνες συμπεριφοράς αν υπάρχουν, τα συγκεκριμένα μέσα που επιτυγχάνει τους σκοπούς της, η επιδίωξη κέρδους, η χρονική διάρκεια που έχει, ο τρόπος που σχεδιάζονται οι εγκληματικές δραστηριότητες, η ύπαρξη κανονισμών για την επιβολή κυρώσεων, ο εξαναγκασμός στις σχέσεις είτε εσωτερικές είτε εξωτερικές, η αδυναμία εντοπισμού από τις διωκτικές αρχές , ο ευέλικτος χαρακτήρας και οι εγκληματικές δραστηριότητες σε ευρεία κλίμακα που αναπτύσσει, ¹όπως και η πελατεία η οποία προσδιορίζει και το είδος της τελούμενης αξιόποινης πράξης.²

Για να ενταχθεί μια εγκληματικής ομάδας στο οργανωμένο έγκλημα πρέπει αρχικά να πληρεί ένα συγκεκριμένο αριθμό μελών. Κατά την άποψη αυτή θα πρέπει να απαρτίζεται από τουλάχιστον τρία άτομα ώστε με αυτό τον τρόπο να γίνει συγκεκριμένος προσδιορισμός της δυναμικής καθώς και της επικινδυνότητας της για το κράτος. Σύμφωνα με το Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο της Γερμανίας για «να θεωρηθεί μια ομάδα "εγκληματική οργάνωση" πρέπει τα άτομα που την απαρτίζουν να είναι τουλάχιστον τρία να επιδιώκουν σκοπούς κοινούς και να έχουν αίσθημα ενιαίας οργάνωσης.»³

Βέβαια σύμφωνα με άλλη άποψη αντίθετη, όταν συμπράττουν μόνον τρία πρόσωπα δεν μπορεί να θεωρηθεί εγκληματική οργάνωση δεδομένου ότι δεν τίθεται ζήτημα επικινδυνότητας ούτε δημιουργείται απειλή στην οικονομία και στην κοινωνία

¹Σ.Βιδάλη, Η κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα και τα όρια της : Ναρκωτικά και το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, σελ. 1763

²Φ. Ριζάβα, Οργανωμένο έγκλημα. Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012, σελ. 96-101

³Αντ. Βαθρακοκύλης, Το οργανωμένο έγκλημα και οι τρόποι αντιμετώπισής του, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα-Κομοτηνή 2001, σελ. 40

και δεν πληρούται ένας από τους βασικότερους όρους του οργανωμένου εγκλήματος ο οποίος είναι να επιβληθεί η βούληση του κάθε μέλους στη βούληση του συνόλου της ομάδας και τη επίδραση που ασκούν τα πρόσωπα που συνεργάζονται στην οικονομία την πολιτική την παράνομη αγορά και την δημόσια διοίκηση. ⁴

Μια άλλη άποψη η οποία δεν έχει τύχει ευρείας αποδοχής υποστηρίζει ότι όταν μιλάμε για οργανωμένο έγκλημα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται προκειμένου να διαπραχθούν τα εγκλήματα. Οι εγκληματικές ομάδες προκειμένου να επιτύχουν τον σκοπό τους σύμφωνα με αυτή την άποψη χρησιμοποιούν τον εκφοβισμό, την βία και την διαφθορά ωστόσο αυτό όπως υποστηρίζεται δεν υπάρχει πάντα και σε όλους τους τύπους του οργανωμένου εγκλήματος. ⁵

Σημαντικό στοιχείο επίσης σύμφωνα με κάποιους θεωρητικούς είναι η διάρκεια της ομάδας προκειμένου να μπορεί να υπαχθεί στο οργανωμένο έγκλημα. Σκοπός δηλαδή θα πρέπει να είναι η ανάπτυξη της εγκληματικής της δραστηριότητας σε βάθος χρόνου με άλλα λόγια η διάρκεια θα πρέπει να είναι είτε απροσδιόριστη είτε μεγάλη. ⁶

Το πιο σημαντικό όμως στοιχείο το οποίο έχει γίνει δεκτό από την πλειονότητα των θεωρητικών είναι η «δομή». Σύμφωνα με την παγιωμένη αντίληψη που επικρατεί το οργανωμένο έγκλημα ταυτίζεται με οργανωτική δομή συγκεκριμένου τύπου. Ειδικότερα, αυτό που υποστηρίζεται είναι ότι επρόκειτο για ένωση προσώπων οργανωμένη με αυστηρή ιεραρχική δομή μέσα στην οποία υπάρχουν κανόνες λειτουργίας και συμπεριφοράς, συγκεκριμένοι και τα μέλη αυτής έχουν ρόλους διακριτούς καθώς και καθήκοντα συγκεκριμένα. ⁷

Οι θέσεις καθώς και οι ρόλοι των μελών στην εγκληματική ομάδα προσδιορίζονται πάντα βάση της ιεραρχίας που υπάρχει μέσα σε αυτή. ⁸Ετσι με βάση τα καθήκοντα που έχουν σχεδιάζουν τις δραστηριότητες που τους έχουν απονεμηθεί και υπακούοντας στους εσωτερικούς κανόνες λειτουργίας που σε περίπτωση που παραβιαστούν προβλέπονται συγκεκριμένες κυρώσεις. Ωστόσο η θέση αυτή περί της ύπαρξης ιεραρχικής δομής έχει λάβει έντονη κριτική με το επιχείρημα ότι είναι μια εκτίμηση της πραγματικότητας εσφαλμένη και ουσιαστικά προσδίδουν μόνον στα πορίσματα των διωκτικών αρχών επιστημονική αξιοπιστία και νομιμοποίηση. ⁹

⁴Ν. Λίβος, Έννοια, τυποποίηση και προβληματική των κυρώσεων του οργανωμένου εγκλήματος, Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου, σελ. 51 -54

⁵ W. Bruggeman, ΠοινΔικ 3/2000, σελ. 316 επ

⁶ J. Albanese, Organized Crime in America, σελ. 5 – 6, και σε Ν. Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, σελ. 51 επ., Στ. Αλεξιάδης, Εγκληματολογία, δ' έκδοση, σελ. 216

⁷ C. Donald, Theft of the Nation: The structure and the operations of organized crime in America, 2008 σελ. 304 επ.

⁸ R. J. Michalowski, Order, law, and crime, An Introduction to criminology, σελ. 368.

⁹ A. Block, Space, Time and Organized Crime, 2η έκδοση, Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey 1994, σελ. 10-13, M. Haller, Bureaucracy and the Mafia –An Alternative View in P. J. Ryan, G. E. Rush, Understanding organized crime in Global Perspective-A Reader, Sage Publications, Thousand Oaks, 1997, σελ. 57

Επιπλέον έχει υποστηριχθεί ότι υπάρχουν και εγκληματικές ομάδες οι οποίες έχουν μια δομή πιο “χαλάρη” η οποία τους δίνει τη δυνατότητα να είναι πιο ευέλικτες στις κινήσεις τους.¹⁰

Τέλος υποστηρίζεται ότι η οργανωμένη ιεραρχική δομή μπορεί να υπάρχει αλλά μπορεί να μην υπάρχει. Έτσι σημαντικό στοιχείο είναι όχι η ύπαρξη ή μη της δομής η αποτελεσματικότητα και η συνεκτικότητα της εγκληματικής ομάδας.¹¹ Άλλωστε το ότι η ιεραρχική ή μη δομή δεν είναι απαραίτητο χαρακτηριστικό δεδομένου του ότι οι εγκληματικές οργανώσεις για να διατηρηθούν στον χρόνο πρέπει να προσαρμοστούν στις μεταβολές της σύγχρονης κοινωνίας οι οποίες παρουσιάζουν πολυπλοκότητα. Αυτό δημιουργεί την ανάγκη να υιοθετηθεί μια δομή πιο περίπλοκη ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα. Καταλήγοντας έτσι στο συμπέρασμα μπορούν να ενταχθούν στο οργανωμένο έγκλημα και ομάδες δεν είναι διαρθρωμένες ιεραρχικά.

Το οργανωμένο έγκλημα έκανε πρώτα την εμφάνιση του την εποχή του Μεσαίωνα στην Γερμανία υπό τη μορφή της δράσης των ληστρικών συμμοριών. Επιπροσθέτως εγκληματικές οργανώσεις κάνουν την εμφάνιση του και κοντά στον Ατλαντικό μετά την ανακάλυψη της Αμερικής εκεί οι οργανωμένες ομάδες ήταν συνήθως οι πειρατές. Στη δομή την σύγχρονη του ο.ε εντάσσονται το 19 αιώνα οι ομάδες οι οργανωμένες των σωματεμπόρων και προαγωγών οι οποίες δρούσαν στην Γερμανία αλλά και στην Ευρώπη.¹² Ωστόσο, η εμφάνιση της εγκληματικής οργάνωσης, όπως ισχύει σήμερα είναι το φαινόμενο της Ιταλικής Μαφίας.

Στην Ελλάδα το οργανωμένο έγκλημα έκανε την εμφάνιση του περί το 1835 με την μορφή ληστοσυμμοριών. Η διάρκεια αυτών ήταν μέχρι και το 1936 και η δράση τους χωρίζεται σε τρεις περιόδους. Από το 1835 μέχρι και το 1870 η πρώτη περίοδος κατά την διάρκεια της βασιλείας του Όθωνα έπεται από το 1870 έως και το 1920 και από το 1921 μέχρι και το 1936 που το φαινόμενο εξαλείφεται σταδιακά.

Οι ληστοσυμμορίες ήταν εγκληματικές ομάδες οι οποίες έμοιαζαν με την συμμορία είχαν χαρακτηριστικά προσωποπαγή αλλά όχι πραγματοπαγή. Ωστόσο σύμφωνα με τους θεωρητικούς δεν θα πρέπει να ταυτίζονται με το οργανωμένο έγκλημα δεδομένου ότι δεν αναπτύχθηκαν σε φιλελεύθερη οικονομία και σε συγκεκριμένες κοινωνικές δομές.¹³

Οι ληστοσυμμορίες απαρτιζόταν συνήθως από άτομα με ηλικίας από 20 μέχρι 30 ετών τα οποία ανήκαν στις χαμηλές κοινωνικές τάξεις, κτηνοτρόφοι, αγρότες

¹⁰ W. Chambliss, on the Take: From Petty Crooks to Presidents, Indiana University Press, Bloomington 1978, σελ. 9, W. Bruggeman, ΠοινΔικ 1-2/1998, σελ. 111 επ.

¹¹ Ν. Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου, σελ. 51 επ.,

¹² Δημητράτος Ν., Οργανωμένο Έγκλημα: Θεωρητική προσέγγιση ενός κοινωνικού και ποινικού προβλήματος, ΠοινΧρ, 1999, σελ.299-300.

¹³ Λίβος Ν. Οργανωμένο έγκλημα και ειδικές ανακριτικές πράξεις. Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, τεύχος α': Ο εγκληματολογικό -δογματικό φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος 2006, σελ.114

χωρικοί οι οποίοι με την ένταξη τους σε αυτές εξασφάλιζαν τα προς το ζην και ταυτόχρονα προσπαθούσαν να αποκαταστήσουν κοινωνικές αδικίες που λάμβαναν χώρα εξαιτίας των ανισοτήτων στη διανομή πλούτου.

Έτσι ειδικά την πρώτη περίοδο της δράσης τους διέπρατταν αξιόποινες πράξεις όπως οι ληστείες θεωρώντας ότι έτσι αντιτάσσονταν στο κράτος και συγκεκριμένα στη βία που τους ασκούσαν από αυτό διεκδικούσαν κοινωνικά δικαιώματα των πολιτών και την ελευθερία τους. Οι ομάδες αυτές δρούσαν οργανωμένα και αποτελούνταν από δέκα έως είκοσι άτομα τα οποία συνδεόταν μεταξύ τους με συγγενικούς δεσμούς.¹⁴ Η δομή τους ήταν ιεραρχική στην κορυφή βρισκόταν ο λήσταρχος/καπετάνιος και έπειτα ακολουθούσαν τα “πρωτοπαλικάρα” και τα τσιράκια οι οποίοι θεωρούνταν απλοί ληστές.

Προκειμένου να διατηρηθούν στον χρόνο επιδίωκαν συνεργασία με τροφοδότες ,πληροφοριοδότες και κλεπταποδόχους προκειμένου να ενισχύουν την δράση τους και να μειώσουν τον κίνδυνο σύλληψης τους. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των εν λόγω ομάδων επίσης ήταν η απόλυτη πειθαρχία στις αποφάσεις τους και φυσικά η τήρηση της σιωπής, η παραβίαση της οποίας οδηγούσε σε κυρώσεις όπως ο θάνατος και ο ακρωτηριασμός. Βέβαια η ληστοκρατία στον Ελλαδικό χώρο δεν μπόρεσε να εξελιχθεί διότι οι κυβερνήσεις έλαβαν μέτρα για την αντιμετώπιση της προέβησαν στην αναμόρφωση τόσο του στρατού αλλά και την νομοθέτηση σκληρών νομοθετημάτων.¹⁵

Στο σήμερα σε περιοχές της Κρήτης και της Μάνης συναντούμε τέτοιες εγκληματικές ομάδες οι οποίες ωστόσο ως προς την δομή τους προσιδιάζουν στην παραδοσιακή σικελική μαφία χωρίς φυσικά να λαμβάνουν τις διαστάσεις που έλαβε η τελευταία. Το οργανωμένο έγκλημα σε αυτές τις τοπικές κοινωνίες στηρίζεται ουσιαστικά στους δεσμούς της οικογένειας με αρωγό φυσικά το πελατειακό σύστημα.¹⁶ Οι “οικογένειες” διέπονται από ισχυρούς δεσμούς και έχουν μεγάλη αλληλοϋποστήριξη το άτομο πρέπει να ενταχθεί σε αυτές προκειμένου να θεωρείται ότι κοινωνικοποιείται με κυρίαρχο πάντα το πατριαρχικό πρότυπο. Η ιεραρχία είναι άτυπη και στο εσωτερικό της ομάδας επικρατεί ο νόμος της σιωπής, η αυτοδικία και στο όνομα της τιμής γίνονται οι συμφωνίες. Βασικό χαρακτηριστικό είναι η βία και η διάπραξη αξιόποινων πράξεων όχι όμως με σκοπό το κέρδος αλλά για την απόκτηση εξουσίας και κύρους.¹⁷

¹⁴Πάχη Ο. , Ο Πολυχρόνιος Β. Κωνσταντάς και η πολιτική ζωή της Κέρκυρας το 19^ο αιώνα, Κέρκυρα ,Εκδόσεις Απόστροφος,2009 σελ. 68

¹⁵Λίβος, ό.π. σελ. 114-115

¹⁶Σ.Βιδάλη, Η κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα και τα όρια της : Ναρκωτικά και το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, σελ. 1760-1762

¹⁷Σ.Βιδάλη, Η κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα και τα όρια της : Ναρκωτικά και το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, σελ. 1753 και 1760-1762

Στις δεκαετίες 1980 -1990 υπήρχε άνοδος της βαριάς εγκληματικότητας ¹⁸εξαιτίας της δημιουργίας νέων αγορών, της διαφθοράς και της απουσίας οικονομικής πολιτικής οι ομάδες που εμφανίστηκαν είχαν μια ιεραρχία ασαφή διοικούνταν από αρχηγό και αποτελούνταν από Έλληνες Βούλγαρους Ρώσους Ιρακινούς και Γιουγκοσλάβους οι οποίοι ναι μεν έκαναν προσπάθειες να δημιουργήσουν δομές στην χώρα αλλά εντοπίστηκαν και εξαρθρώθηκαν από τις αρχές. ¹⁹

Αξιοσημείωτο είναι ότι και στη δεκαετία του 2010 σύμφωνα με τις ετήσιες εκθέσεις η οργανωμένη εγκληματικότητα στον Ελλαδικό χώρο σε σύγκριση με την Ευρώπη δεν ήταν σε μεγάλα ποσοστά. ²⁰ Το οργανωμένο έγκλημα συνεχίζει να θεωρείται ένα περιθωριακό φαινόμενο με προσωποπαγή χαρακτήρα που επηρεάζει ελάχιστα τον κοινωνικό ιστό και δεν δημιουργεί πρόβλημα στις δομές της. Οι ομάδες που έχουν κάποια πραγματοπαγή χαρακτηριστικά είναι σε μικρά ποσοστά και σε καμία περίπτωση δεν έχουν την δομή των εγκληματικών οργανώσεων των υπερεθνικών οι οποίες είναι στελεχωμένες άρτια με δυναμική και μεγάλη διάρκεια. ²¹

II. Η νομοθετική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος στην Διεθνή και Ευρωπαϊκή έννομη τάξη

Οι προσπάθειες για την καταπολέμηση του ο.ε από διεθνείς οργανισμούς έχουν ξεκινήσει από το 1970 διεθνώς με σημαντικότερη αυτή των Ηνωμένων Εθνών. Στη Γενεύη το 1975 έγινε η Πέμπτη Διάσκεψη για την πρόληψη του εγκλήματος την μεταχείριση των εγκληματιών στόχος της έρευνα ήταν να διερευνηθούν τα υπερ-συνοριακά εγκλήματα και συγκεκριμένα οι μορφές τους. Έπειτα από τις Συνόδους αυτές καταρτίστηκε στη Βιέννη η Σύμβαση κατά της Διακίνησης Ναρκωτικών Φαρμάκων και Ψυχοτρόπων Ουσιών, το έτος 1988, η οποία κυρώνεται με τον Ν. 1990/1991.

Ακόμη στο Κουρμαγιέ της Ιταλίας τον Ιούνιο του 1994 έλαβε χώρα η Διεθνής Συνδιάσκεψη για την Πρόληψη και τον Έλεγχο του Ξεπλύματος Χρημάτων και την Χρησιμοποίηση των Προϊόντων Εγκλήματος. Επιπροσθέτως μια προσπάθεια για να αντιμετωπιστεί το ο.ε έγινε από τον ΟΗΕ στην Νάπολη της Ιταλίας το 1994 με την Παγκόσμια Υπουργική Συνδιάσκεψη επί του Οργανωμένου Εγκλήματος η οποία

¹⁸Γ. Χλούπης, Διασυνοριακό & Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα, σελ. 303, 489, Ν. Ε. Κουράκης, Έκθεση για την εξέλιξη της εγκληματικότητας στη σημερινή Ελλάδα, ΠοινΔικ 3/1998, σελ. 241

¹⁹Ν. Κουράκης, Το οργανωμένο έγκλημα. Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισης του στην Ελλάδα, σελ. 175-190

²⁰Ν. Λίβος, Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, Ελληνική Εταιρεία Ποινικού Δικαίου, εκδόσεις Δίκαιο & Οικονομία Π. Ν. Σακούλας, Αθήνα 2000, σελ. 23

²¹Παπαδόπουλος Χ., Ξέπλυμα «βρώμικου χρήματος» από εμπόριο ναρκωτικών, Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, Ελληνική Εταιρεία Ποινικού Δικαίου, εκδόσεις Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σακούλας, Αθήνα 2000, σελ. 228-231,

οδήγησε στην Πολιτική Διακήρυξη και το Παγκόσμιο Σχέδιο Δράσης κατά του Οργανωμένου Εγκλήματος.²²

Μια σημαντική Συνδιάσκεψη η οποία αποτέλεσε τον σταθμό προκειμένου να υπογραφεί η Διεθνής Σύμβαση του ΟΗΕ κατά του ο.ε («transnational organized crime»), ήταν η Σύμβαση του Παλέρμο. Πρόκειται για μια Σύμβαση η οποία αποτελούνταν από άρθρα σαράντα ένα στον αριθμό και συνοδευόταν από τρία Πρωτόκολλα για καταστολή, πρόληψη και τιμωρία της εμπορίας ανθρώπων, για να αντιμετωπιστεί η διακίνηση μεταναστών είτε δια ξηράς θάλασσας είτε από τον αέρα και τέλος το τρίτο Πρωτόκολλο αναφερόταν στην καταπολέμηση της διακίνησης όπλων που γίνεται παράνομα.

Η Σύμβαση του Παλέρμο ουσιαστικά προέβη στην διαμόρφωση ενός κειμένου διεθνούς και κανονιστικού, με βασικό σκοπό να εναρμονιστούν με αυτό οι εθνικές νομοθεσίες σε επίπεδο δικονομικού αλλά και ουσιαστικού, δικαίου και με βασικό στόχο να προωθηθεί η διακρατική συνεργασία προκειμένου να κατασταλεί η οργανωμένη εγκληματικότητα.

Το σημαντικότερο στη σύμβαση είναι ότι δόθηκε έμφαση στη δομή και στην λειτουργία της οργανωμένης ομάδας η οποία μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να αλλάζει το πεδίο της εγκληματικής δραστηριοποίησης αναλόγως τα κέρδη που αποδίδει η δραστηριότητα, ακόμη δε, σύμφωνα με την σύμβαση ο κατάλογος των εγκλημάτων που αναφέρονται είναι περιοριστικός και δεν πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στη Σύμβαση.²³

Αρχικά στο άρθ. 2 της σύμβασης προσδιορίζεται εννοιολογικά το οργανωμένο έγκλημα. Έτσι σύμφωνα με το άρθ. 2 «οργανωμένη εγκληματική ομάδα» είναι μια δομημένη ομάδα τριών ή περισσότερων προσώπων, ²⁴ η δράση της οποίας είναι για συγκεκριμένη χρονική διάρκεια και τα μέλη της ενεργούν από κοινού προκειμένου να τελέσουν είτε ένα είτε περισσότερα εγκλήματα τα οποία είναι σοβαρά και τα οποία όμως πρέπει να προβλέπονται ρητά στη σύμβαση, με σκοπό την προσπόριση οφέλους οικονομικού ή υλικού με άμεσο ή έμμεσο τρόπο.

Ως «σοβαρό έγκλημα» σύμφωνα με το άρθρο 2 εδ. β' θεωρείται η συμπεριφορά που στοιχειοθετεί αδίκημα το οποίο τιμωρείται στο νόμο από 4 έτη είτε με ποινή πιο σοβαρή. Σύμφωνα δηλαδή με τον ορισμό που δίνεται στη Σύμβαση η οργάνωση πρέπει να έχει συγκροτημένη δομή, ελάχιστο αριθμό τριών μελών, να μην έχει καιροσκοπικό

²²Αίβος Ν., Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, Ελληνική Εταιρεία Ποινικού Δικαίου, εκδόσεις Δίκαιο & Οικονομία Π. Ν. Σακούλας, Αθήνα 2000, σελ. 31.

²³ΡΙζάβαΦ., Οργανωμένο έγκλημα. Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012, σελ. 253-254.

²⁴Χλούπης Γ., Το άρθρο 187 ΠΚ. «Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης», ΠοινΔικ, 6/2020, σελ.536 – 548.

χαρακτήρα και να έχει διάρκεια , καθώς και διπλό στόχο να διαπράττει σοβαρά εγκλήματα με στόχο την προσπόριση υλικού οφέλους είτε οικονομικού .²⁵

Επιπροσθέτως στη Σύμβαση του Παλέρμο αναφέρεται και η έννοια της «δομημένης ομάδας» πρόκειται για την ομάδα η οποία δεν έχει σχηματιστεί τυχαία προκειμένου να προβεί στην τέλεση κάποιου αδικήματος και η οποία δεν έχει ανάγκη να έχει με επίσημο τρόπο ρόλους ορισμένους για τα μέλη που την απαρτίζουν ή αναπτυγμένη δομή. Στον παραπάνω ορισμό ουσιαστικά υπονοείται ο πραγματοπαγής χαρακτήρας της ομάδας, παρόλαυτα δεν αναφέρονται τα στοιχεία της επιχειρησιακής δομής, ο καταμερισμός των καθηκόντων , κλπ, ώστε η οργανωμένη εγκληματική δράση να διακρίνεται από την δράση των συμμοριών που είναι προσωποπαγείς.²⁶

Τέλος, στη Σύμβαση τυποποιούνται και άλλες συμπεριφορές ως αξιόποινες , όπως η διαφθορά , το ξέπλυμα και η παρεμπόδιση της δικαιοσύνης. Αυτά ουσιαστικά δεν είναι κάθε-αυτά εγκλήματα που τελούνται από την οργάνωση αλλά μαζί με το αδίκημα της συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση αποσκοπούν στην προστασία στην δράση καθώς και στην λειτουργικότητά της οργάνωσης.

Στη Σύμβαση επίσης υπαγορευόταν η ανάγκη να ληφθούν ειδικές ανακριτικές τεχνικές για την καταπολέμηση του ο.ε με την λήψη μέτρων από τα κράτη που συμβάλλονταν για να εξασφαλιστεί η δυνατότητα να διεξάγονται ελεγχόμενες μεταφορές, κεκαλυμμένη ανακριτική δραστηριότητα καθώς και ηλεκτρονική επιτήρηση. Η πρόβλεψη αυτή του αρθ. 20 της Σύμβασης ενσωματώθηκε στο ν. 2928/2001 στο αρθ.6 ο οποίος εισήγαγε στον κώδικα Ποινική Δικονομίας το άρθρο 253^A και έπειτα το 254ΚΠΔ. Αξιοσημείωτο είναι δε ότι ενώ δεν υπήρχε υποχρέωση του νομοθέτη να συμπεριλάβει τις ειδικές ανακριτικές τεχνικές παρά ταύτα αυτός προχώρησε στην συμπερίληψη και της ανακριτικής πράξης για την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών αλλά και του συνδυασμού δεδομένου προσωπικού χαρακτήρα.

Το οργανωμένο έγκλημα απασχόλησε και την Ε.Ε. από το 1992 με την Συνθήκη του Μάαστριχτ καθώς θεσπίστηκε ο «Τρίτος Πυλώνας» σύμφωνα με τον οποίο ήταν σημαντικό είναι να συνεργαστούν τα κράτη μέλη της Ε.Ε. στους τομείς της δικαιοσύνης και στις εσωτερικές υποθέσεις.

Επιπροσθέτως το 1995 είχε υπογραφεί, η Σύμβαση ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Europol), σε αυτή δεν υπήρχε ορισμός του ο.ε ωστόσο προέβαινε σε περιγραφή του φαινομένου του ο.ε αναφέροντας εγκληματικές δραστηριότητες συγκεκριμένες που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι εντάσσονται στο ο.ε.²⁷

²⁵Λίμα Δ.,Οργανωμένο Έγκλημα, Νομική Βιβλιοθήκη 2022, σελ. 29.

²⁶Χλούπης Γ.Το άρθρο 187 ΠΚ. «Οι περιπτώσεις μιας εγκληματικής οργάνωσης», ΠοινΔικ, 6/2020σελ. 536-548.

²⁷ΡΙζάβαΦ., Οργανωμένο έγκλημα. Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2012, σελ. 277-279

Ακόμη μια πολύ σημαντική ήταν η Συνθήκη του Άμστερνταμ στόχος της οποίας ήταν η πρόληψη η καταπολέμηση της οργανωμένης εγκληματικότητας. Στόχος της Συνθήκης του Άμστερνταμ είναι η ποινική συνεργασία των κρατών - μελών για το οργανωμένο έγκλημα. Επίσης Ε.Ε. το 1997 υιοθετεί το Σχέδιο Δράσης «για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος», δηλαδή μια κοινή δράση προκειμένου να λάβει χώρα μια η θέσπιση συγκεκριμένων και αναγκαίων μέτρων προκειμένου να καταπολεμηθούν η οργανωμένη εγκληματικότητα η διακίνηση ναρκωτικών καθώς και η τρομοκρατία.

Το πρώτο σχέδιο δράσης έθεσε σε λειτουργία το ευρωπαϊκό δικαστικό δίκτυο και έπειτα ακολούθησε ένα άλλο σχέδιο το οποίο έφερε τον τίτλο «Πρόληψη και έλεγχος του οργανωμένου εγκλήματος: Στρατηγική για την αρχή της νέας χιλιετίας», είχε βασικό στόχο την ενίσχυση των μέτρων της Ευρωπαϊκής ένωσης προκειμένου να καταπολεμηθεί το ο.ε. Από τις συστάσεις της Ε.Ε. που αποτυπώθηκαν στα παραπάνω κείμενα ήταν ξεκάθαρος ο στόχος ο οποίος δεν ήταν άλλος από την ανάπτυξη προληπτικών και κατασταλτικών μηχανισμών. Ταυτοχρόνως δε στόχος της Ε.Ε ήταν να διαμορφωθεί μια αντίληψη ενιαία για το οργανωμένο έγκλημα πράγμα που θα οδηγήσει και σε μια πολιτική ενιαία για την καταπολέμησή του.

III.Η νομοθετική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος στην Ελληνική έννομη τάξη

Ο Έλληνας νομοθέτης ακολούθησε τις ιστορικές εξελίξεις του οργανωμένου εγκλήματος θεσπίζοντας πλήθος νομοθετημάτων ανα τους αιώνες. Το πρώτο νομοθετικό κείμενο ήταν ο νόμος ‘‘περί καταδίωξης της ληστείας (ΝΤΟΔ’1871)’’ με τον οποίο προσπάθησε να αντιμετωπίσει το φαινόμενο της ληστοκρατίας που όπως αναφέρθηκε ήταν η πρώτη μορφή οργανωμένου εγκλήματος και πρόκειται για ληστρικές συμμορίες οι οποίες δρούσαν στην αγροτική Ελλάδα. Το εν λόγω νομοθέτημα τροποποιήθηκε με τον Ν. ΥΙΕ’/29Μαΐου /1 Ιουνίου 1871 και με τον οποίο προβλεπόταν πολύ αυστηρές ποινές για ληστές οι οποίοι δρούσαν οργανωμένα σε συμμορίες και σε αυτούς που παρείχαν συνδρομή στους ληστές προκειμένου να διαπράξουν τα εγκλήματα.

Μάλιστα η ποινή που προβλεπόταν στον αρχηγό της οργάνωσης ήταν ο θάνατος και για τα μέλη της ληστοσυμμορίας τα ισόβια. Στον ίδιο νόμο προβλεπόταν ότι η απαλλαγή από την ποινή των μελών θα επέλθει μόνον αν αποχωρούσαν από την οργάνωση πριν την διάπραξη αξιόποινης πράξης και εάν κατήγγειλαν την συμμορία αν όμως δεν έπρατταν το τελευταίο τότε συνέχιζαν να θεωρούνται αξιόποιοι για απόπειρα συμφωνηθέντας πράξης.²⁸ Πρόκειται για ένα νομοθέτημα που συνέβαλε στην μείωση της εγκληματικότητας και στην εξάλειψη των ληστοσυμμοριών καθώς οι διατάξεις αυτού θέσπιζαν αυστηρές κυρώσεις για τους δράστες.

²⁸Μαυρίδης, Σ. Το δίλημμα ελευθερία ή αφάλεια στην ανάπτυξη της κοινωνικής ζωής και η περιστολή δικαιωμάτων και ελευθεριών , σελ. 240-241.

Το 1951 με την έναρξη ισχύος του Ποινικού Κώδικα, θεσπίζεται το άρθ. 187 παρ. 1 το οποίο τυποποιούσε το αδίκημα της σύστασης και συμμορίας. Συγκεκριμένα η σύσταση θεωρούταν η σύμπραξη τουλάχιστον είκοσι ατόμων για την διάπραξη είτε ορισμένου είτε πιο πολλών κακουργημάτων τα οποία δεν έχουν προκαθορίσει αντίθετα η συμμορία ήταν η ένωση δύο τουλάχιστον ατόμων για την διάπραξη περισσότερων του ενός κακουργημάτων η ποινή φυλάκισης που απειλούνταν στο νόμο και για τα δύο εγκλήματα ήταν έξι μηνών τουλάχιστον.²⁹

Την εποχή της δικτατορίας, θεσπίστηκε το ΝΔ 861/1971, με αυτό επεκτάθηκε, το αξιόποινο του αδικήματος της συμμορίας και της σύστασης και στην τέλεση πλημμελημάτων και η ποινή ήταν φυλάκιση (άρθ. 187 § 2 ΠΚ). Έπειτα ακολούθησε ο ν. 774/1978 ‘περί καταστολής της δημοκρατίας και προστασίας του δημοκρατικού πολιτεύματος’ πρόκειται για το πρώτο αντι-τρομοκρατικό νομοθέτημα με σκοπό την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας η οποία είχε εμφανιστεί τόσο στον Ελλαδικό χώρο καθώς και στην Ευρώπη.

Ειδικά στην Ελλάδα η εμφάνιση της 17Νοέμβρη μιας οργάνωσης με έντονο πολιτικό –ιδεολογικό- χαρακτήρα έκανε επιτακτική την ανάγκη για την θέσπιση του νόμου. Ωστόσο οι ρυθμίσεις του νόμου δεν έκαναν καμία αναφορά για το οργανωμένο έγκλημα και επικρίθηκαν έντονα, δεν ήταν αποτελεσματικές δεδομένου ότι δεν σκόπευαν στην προστασία του δημοκρατικού πολιτεύματος διότι δεν υπήρχε καμία ρύθμιση για την αντιμετώπιση της διαφθοράς που συντελείται από τα πρόσωπα της εξουσίας ήτοι τα πολιτικά πρόσωπα κτλπ.³⁰

Θεωρήθηκε ένα νομοθέτημα ασαφές αόριστο και αντισυνταγματικός από κάποιους θεωρητικούς. Η έννοια της ομάδας όπως διατυπωνόταν ήταν διασταλτική καθώς και η συμμετοχή σε αυτήν διότι είχε ως αναγκαία προϋπόθεση να συμπράξουν τουλάχιστον δυο άτομα , με αποτέλεσμα να καταλαμβάνεται και η περίπτωση της συναυτουργίας και καταργήθηκε με τον. 1366/1983.³¹

Με τον νόμο 1366/1983 επήλθε η κατάργηση του ν. 774/1978 και θεσπίζεται και η τροποποίηση του 187 ΠΚ έτσι τυποποιούνται δύο τρόποι τέλεσης αδικήματος με σύσταση και συμμορία όμως για να υπάρχει θα πρέπει να τελείται είτε κακούργημα είτε πλημμέλημα με το οποίο έχει απειλούμενη ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός έτους. Επιπροσθέτως για να πληρείται η αντικειμενική υπόσταση της «σύστασης» και της «συμμορίας» αρκεί η σύμπτωση βουλήσεων τουλάχιστον δύο ατόμων για διάπραξη εγκλημάτων δηλαδή η απλή συμφωνία.³² Ωστόσο, έλαβε έντονη κριτική και έτσι έγινε

²⁹Μανωλεδάκης Ι., Η προστασία της δημόσιας τάξεως κατά τον Ελληνικόν Ποινικόν Κώδικαν, Θεσσαλονίκη-Αθήναι Σάκκουλας, 1970, σελ.126-135.

³⁰Ν.Λίβος. Οργανωμένο έγκλημα και ειδικές ανακριτικές πράξεις. Τόμος Ι : Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, τεύχος α': Ο εγκληματολογικό -δογματικό φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος, σελ.192.

³¹Λίμα Δ., Οργανωμένο Έγκλημα, Νομική Βιβλιοθήκη 2022 σελ.118-119

³²Μανωλεδάκης, Ασφάλεια και Ελευθερία (Ερμηνεία του ν.2928/2001 για το οργανωμένο έγκλημα και σχετικά κείμενα) σελ. 3-4

ερμηνευτικά δεκτό ότι η σύμπτωση βουλήσεων δεν αρκεί αντίθετα απαιτούνταν η οργανωμένη δομή δύο τουλάχιστον ατόμων, η οποία θα έθετε σε κίνδυνο την δημόσια τάξη.³³

Λίγα χρόνια αργότερα η δολοφονία του Μπακογιάννη από την 17 Νοέμβρη το έτος 1989 υπήρξε ένα καίριας σημασίας ζήτημα για να επανέλθει το ζήτημα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και έτσι θεσπίστηκε ο Ν. 1916/1990 ο οποίος τιτλοφορείται ‘‘περί προστασίας της κοινωνίας από το οργανωμένο έγκλημα’’. Αν και σκοπός του νομοθέτη ήταν η αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος παρά ταύτα ήταν ένα ακόμη νομοθέτημα που στόχευε ουσιαστικά στην αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Επιβεβαίωση προς τούτο είναι το άρθρο 1 του νόμου όπου αποτελεί το μοναδικό άρθρο στο οποίο αναφέρεται ο όρος οργανωμένο έγκλημα και συγκεκριμένα τυποποιείται σε αυτό η αξιόποινη πράξη της συγκρότησης και συμμετοχής σε οργάνωση δύο ή παραπάνω ατόμων για την διάπραξη εγκλημάτων συγκεκριμένων που αναφερόταν στην διάταξη αλλά η διάπραξη αυτή θα έπρεπε να είναι κατ’ εξακολούθηση ή σωρευτικά η δράση. Συνάγεται από τα παραπάνω ότι αξιόποινη είναι η συμμετοχή είτε η συγκρότηση σε οργάνωση χωρίς να χρειάζεται να τελεστούν τα σκοπούμενα εγκλήματα.³⁴

Ακόμη λείπουν ορισμένα στοιχεία με αποτέλεσμα να μην αποσαφηνίζονται οι έννοιες της ομάδας και της οργάνωσης. Από την θεωρία ασκήθηκε έντονη κριτική στο νόμο 1916/90 δεδομένου ότι σύμφωνα με αυτήν πρέπει να συμπεριληφθούν και άλλα στοιχεία προκειμένου να μπορέσει μια πράξη να θεωρηθεί ότι εντάσσεται στο οργανωμένο έγκλημα όπως επί παραδείγματι να συμπεριληφθούν συγκεκριμένα εγκλήματα τα οποία πρέπει να τελεί η οργάνωση όπως τα οικονομικά που σκοπό έχουν την αποκόμιση κέρδους. Ωστόσο δεν υπήρξε καμία τέτοια αναφορά.³⁵

Βέβαια παρά την ύπαρξη νομοτεχνικών ατελειών οι διατάξεις του ν. 1916/90 υπήρξαν πιο άρτιες από τα προηγούμενα νομοθετήματα θεωρήθηκε ένα πρωτοποριακό νομοθέτημα ³⁶διότι για πρώτη φορά αντιμετωπίστηκε η εγκληματική δραστηριότητα του οργανωμένου εγκλήματος καθώς και της τρομοκρατίας συνολικά αυτό δεν

³³Μανωλεδάκης Ι., Η προστασία της δημόσιας τάξεως κατά τον Ελληνικόν Ποινικόν Κώδικαν, Θεσσαλονίκη-Αθήναι Σάκκουλας, 1970, σελ.126-135.

³⁴Ν.Λίβος. Οργανωμένο έγκλημα και ειδικές ανακριτικές πράξεις. Τόμος Ι : Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, τόμος α': Ο εγκληματολογικό -δογματικό φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος, σελ.198

³⁵Ν.Λίβος, Έννοιες και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος, Το οργανωμένο έγκλημα από την σκοπιά του ποινικού δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, Ελληνική Εταιρεία Ποινικού Δικαίου, σελ. 18

³⁶Ν.Λίβος. Οργανωμένο έγκλημα και ειδικές ανακριτικές πράξεις. Τόμος Ι : Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, τόμος α': Ο εγκληματολογικό -δογματικό φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος, σελ.200.

σημαίνει ότι δεν αποτέλεσε συμβολική νομοθεσία δεδομένης της ασάφειας και προχειρότητας του.³⁷

Ένα σημαντικό νομοθέτημα για την αντιμετώπιση της οργανωμένης εγκληματικότητας ήταν ο νόμος 2928/2001 «περί προστασίας του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων» ήταν ένα νομοθέτημα με το οποίο έγινε μια σοβαρή προσπάθεια για να αντιμετωπιστεί το οργανωμένο έγκλημα το οποίο όμως επικρίθηκε έντονα δεδομένου ότι παραβιάζονταν βασικές αρχές του κράτους δικαίου. Οι ρυθμίσεις του ήταν αποσπασματικές και δεν συμβάδισαν με τις αρχές τις παραδοσιακές του ποινικού δικαίου.³⁸

Αρχικά στο Ν. 2928/2001 επιχειρήθηκε να δοθεί ένας ορισμός της έννοιας του ο.ε με τον οποίο οριοθετήθηκαν τα εννοιολογικά συστατικά της οργανωμένης εγκληματικότητας. ³⁹Συγκεκριμένα σύμφωνα με άρθρο 187 ΠΚ του ν. 2928/2001 “όποιος συγκροτεί ή εντάσσεται ως μέλος σε δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα από τρία ή περισσότερα πρόσωπα (οργάνωση) και επιδιώκει τη διάπραξη περισσότερων κακουργημάτων (τα οποία απαριθμούνται περιοριστικά στη διάταξη και σε νόμους περί ναρκωτικών, όπλων, εκρηκτικών υλών και προστασίας από υλικά που εκπέμπουν επιβλαβείς για τον άνθρωπο ακτινοβολίες τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών.”

Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του ν. 2928/2001 με την παρ.1 του αρθ. 187Π.Κ. γίνεται προσπάθεια να αντιμετωπιστεί κάθε μορφή εγκληματικής οργάνωσης και όχι μόνο το παραδοσιακό συμμοριακό φαινόμενο. Ως βασικό έγκλημα είναι η συγκρότηση και η συμμετοχή σε οργάνωση με σκοπό την τέλεση την συστηματική αξιόποινων πράξεων επιλεγμένων οι οποίες διακρίνονται για την απαξία τους και την αντικοινωνικότητα τους. Η αντικειμενική υπόσταση της εγκληματικής οργάνωσης πληρείται όταν υπάρχει συγκρότηση και συμμετοχή με την έννοια της ένταξης ως μέλους σε ήδη συγκροτηθείσα οργάνωση δεν αρκεί δηλαδή η απλή ένωση προσώπων έτσι άτομα που δεν είναι μέλη δεν εμπίπτουν στο αξιόποينو.

Επίσης σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση προκειμένου να διαφοροποιηθεί σαφώς η εγκληματική οργάνωση από την απλή ένωση προσώπων η οποία τυποποιείται στην παρ. 3 του 187 ΠΚ και η οποία τιμωρείται σε βαθμό πλημμελήματος και όχι κακουργήματος όπως η παραπάνω πρέπει να συνυπάρχουν τρία στοιχεία-γνωρίσματα τα οποία εισάγονται στην παρ. 1 Το πρώτο στοιχείο είναι το ποιοτικό η «δομημένη ομάδα», το δεύτερο στοιχείο είναι η διάρκεια ήτοι το χρονικό και το τρίτο το

³⁷Παπαχαραλάμπους Χ., Ο ν. 1916/1990 ως περίπτωση συμβολικής ποινικής νομοθεσίας, Υπέρ 1992, σελ/1357επ.

³⁸Ν.Λίβος. Οργανωμένο έγκλημα και ειδικές ανακριτικές πράξεις. Τόμος Ι : Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, τόμος α': Ο εγκληματολογικό -δογματικό φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος, σελ.82

³⁹Χριστόπουλος Α., Διαχρονική Επισκόπηση της έννοιας και των μέτρων αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος εξ' απόψεως ουσιαστικού ποινικού δικαίου σε επίπεδο διεθνούς, ευρωπαϊκής και εσωτερικής δικαιοταξίας και τα χαρακτηριστικά του στοιχεία υπό το πρίσμα της ελληνικής νομολογίας, ΠοινΔικ 2014, σελ. 65

αριθμητικό που απαιτούνται «τρία ή περισσότερα άτομα». Έτσι η εγκληματική ομάδα της παρ. 1 διαστέλλεται από αυτή της παρ. 3 με βάση αυτά τρία κριτήρια.

Αξιοσημείωτο είναι δε, ότι όταν γίνεται λόγος για συγκρότηση της εγκληματικής οργάνωσης είναι *‘‘η καθοδηγητική και κατευθυντήρια συμβολή στη δημιουργία της. Μέλος της οργάνωσης αυτής είναι εκείνος, που υποτάσσει τη βούληση του στην οργάνωση χωρίς να είναι αναγκαία και η προσωπική συμμετοχή του στις κατ’ ιδίαν πράξεις της οργάνωσης. Δομημένη ομάδα είναι εκείνη που δεν σχηματίζεται περιστασιακά για τη διάπραξη ενός εγκλήματος, αλλά συγκροτείται για να έχει διαρκή δράση, ενώ υποκειμενικώς απαιτείται δόλος κάθε μέλους να θέλει την ένταξη του στην εγκληματική οργάνωση, ήτοι απαιτείται κάθε μέλος να έχει ως σκοπό τη διάπραξη περισσότερων από ένα κακουργημάτων, που αναφέρονται στη διάταξη της παρ. 1 (έγκλημα υπερο-χειλούς υποκειμενικής υποστάσεως), ο ειδικός δε αυτός δόλος νοείται συνολικός (ενιαίος), δηλ. τα μέλη να έχουν προαποφασίσει ήδη κατά την ίδρυση της οργάνωσης ότι η δράση τους θα εκδηλωθεί σε βάθος χρόνου με την τέλεση περισσότερων κακουργημάτων και χωρίς να έχουν καταστρωθεί οι λεπτομέρειες κ.λπ. των εγκλημάτων τούτων.’’⁴⁰*

Με αυτό το νομοθέτημα ο Έλληνας νομοθέτης θεωρούσε ότι μπορούσε να εκσυγχρονιστεί το ποινικό οπλοστάσιο και να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικότερα το οργανωμένο έγκλημα παράλληλα δε να αντιμετωπίσει την τρομοκρατία και τις άλλες μορφές οργανωμένης εγκληματικής δράσης.⁴¹ Αυτό που πρέπει επίσης να αναφερθεί είναι ότι στον εν λόγω νόμο δεν υπήρχε καμία αναφορά ούτε στην έννοια του οργανωμένου εγκλήματος αντίθετα αναφέρεται ο όρος εγκληματικές οργανώσεις με αυτό γίνεται φανερό ότι ουσιαστικά δεν στοχεύει στην αντιμετώπιση του ο.ε αλλά και αυτό το νομοθέτημα όπως τα προηγούμενα αναφέρεται σε κάθε μορφή οργανωμένης εγκληματικής δράσης.⁴² Δεν αναφέρεται επίσης το οικονομικό όφελος το οποίο προστέθηκε με τον νόμο 3875/2010 ο οποίος νόμος κύρωσε και την Σύμβαση του Παλέρμο. Βέβαια θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην Σύμβαση του Παλέρμο ο προσπορισμός οικονομικού οφέλους ήταν από τα βασικά στοιχεία για την μορφή της εγκληματικής οργάνωσης.

Έπειτα έχουν ακολουθήσει πλείστα νομοθετήματα όπου τροποποίησαν το άρθρ. 187 του ν. 2928/2001 και συγκεκριμένα τροποποιήθηκε διαδοχικά με τους Ν.3064/2002, Ν.3386/2005, Ν.3536/2007, Ν.3658/2008, Ν.3875/2010, Ν.4042/2012, Ν.4072/2012, Ν.4268/2014 με τους οποίους προστέθηκαν νέα κακουργήματα είτε του ΠΚ ή Ειδικών Ποινικών Νόμων σε αυτά που περιοριστικά στο 187§1, την διάπραξη των οποίων επιδίωκε η εγκληματική οργάνωση.

Ωστόσο με τον νόμο 4619/2019, ο οποίος έχει τροποποιηθεί με τους νόμους 4637/2019, Ν. 4855/2021, Ν. 4871/2021 το άρθρο 187 ΠΚ πήρε μια εντελώς

⁴⁰ 1058/2013 ΑΠ (ΠΟΙΝ), ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁴¹ Παπαχαράλαμπος Χ. Παρατηρήσεις επί των διατάξεων του ν/σ του Υπουργείου Δικαιοσύνης περί εγκληματικών οργανώσεων σελ. 55-56

⁴² Παπαχαράλαμπος ο.π σελ. 64

διαφορετική μορφή. Συγκεκριμένα ο νόμος 4619/2019 εξαφανίζει εντελώς τον κατάλογο που περιοριστικά αναφέρονται τα σκοπούμενα εγκλήματα της εγκληματικής οργάνωσης και εντάσσει με αυτό τον τρόπο στο πεδίο δράσης της οργάνωσης όλα τα κακουργήματα. Επίσης εισάγει μια νέα προϋπόθεση προκειμένου να πληρείται η αντικειμενική υπόσταση της εγκληματικής οργάνωσης και αυτή είναι η «επιχειρησιακά» δομημένη οργάνωση.

Σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο στο άρθρο 187 ΠΚ παρ. 1 τυποποιείται το αδίκημα της εγκληματικής οργάνωσης ως υπαλλακτικά μικτό σύμφωνα με το οποίο *«όποιος συγκροτεί ή εντάσσεται ως μέλος σε επιχειρησιακά δομημένη και με διαρκή εγκληματική δράση οργάνωση τριών ή περισσότερων προσώπων, που επιδιώκει την τέλεση περισσότερων κακουργημάτων τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή»*.

Επιπροσθέτως αξιοσημείωτο είναι να αναφερθεί ότι σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 187 παρ. 1 του ισχύσαντος μέχρι 30-6-2019ΠΚ, η ποινή που προβλεπόταν για οποιός συγκροτεί ή εντάσσεται ως μέλος σε δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα από τρία ή περισσότερα πρόσωπα (οργάνωση) που επιδιώκει τη διάπραξη περισσότερων κακουργημάτων που προβλέπονται στα άρθρα που αναφερόταν περιοριστικά στην διάταξη ήταν η κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Ωστόσο με τον νέο (ν. 4619/2019), *"Όποιος συγκροτεί ή εντάσσεται ως μέλος σε επιχειρησιακά δομημένη και με διαρκή εγκληματική δράση οργάνωση τριών ή περισσότερων προσώπων, που επιδιώκει την τέλεση περισσότερων κακουργημάτων, τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή". "Από τη σύγκριση των ως άνω διατάξεων προκύπτει ότι η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 187 παρ. 1 του νέου ΠΚ είναι δυσμενέστερη ως προς το ύψος της απειλούμενης ποινής, αφού πέραν της απειλούμενης, και από τις δύο διατάξεις, ποινή κάθειρξης έως δέκα ετών προσθέτει και τη χρηματική ποινή, ενώ ως προς τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης της πράξης είναι εν μέρει δυσμενέστερη, αφού για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος αρκεί η επιδίωξη τέλεσης οποιουδήποτε κακουργήματος και όχι ορισμένων που αναφέρονται στην αντίστοιχη διάταξη του προϊσχύσαντος ΠΚ και εν μέρει ευμενέστερη, αφού για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος α) δεν αρκεί η συγκρότηση ή ένταξη σε "δομημένη ομάδα" αλλά απαιτείται η συγκρότηση ή ένταξη σε "επιχειρησιακά δομημένη οργάνωση" και β) δεν αρκεί η οργάνωση να έχει οποιαδήποτε διαρκή δράση αλλά απαιτείται να διακρίνεται για διαρκή εγκληματική δράση.*⁴³

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου 4619/2019, ως επιχειρησιακή είναι η δομή ομάδας που τα μέλη της έχουν αναλάβει ρόλους διακριτούς, αυτοτελείς και αλληλοϋποστηριζόμενους με βασικό στόχο να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα της δράσης τους η οποία είναι άλλοτε ατομικήάλλοτεσυλλογική ανεξάρτητης γνώσης

⁴³ 597/2022 ΑΠ (ΠΟΙΝ), ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

καθενός για τα καθήκοντα που έχουν οι άλλοι είτε και για τους συγκεκριμένους στόχους της οργάνωσης.

Επίσης σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση ο όρος «επιχειρησιακά» δομημένη αποδίδει τον «πραγματοπαγή» χαρακτήρα της οργάνωσης και όχι τον προσωποπαγή της συμμορίας, αυτό είναι και το καίριο στοιχείο που την διαφοροποιεί από την συμμορία την εγκληματική οργάνωση σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση και νομολογία. Επιπροσθέτως για την ποινική ευθύνη δεν είναι απαραίτητο όλα τα μέλη να γνωρίζουν την κατανομή των ρόλων ή του κάθε συγκεκριμένου στόχου της οργάνωσης.⁴⁴ Έτσι είναι διαφορετικό να συμμετέχει κάποιος στην εγκληματική οργάνωση από τη συμμετοχή του στα επιμέρους κακουργήματα στα οποία στοχευεί η οργάνωση, διότι το μέλος δεν χρειάζεται να συμμετέχει κατά την τέλεση του συγκεκριμένου εγκλήματος της οργάνωσης και δεν χρειάζεται να συνδέεται υποκειμενικά με αυτό, δηλαδή δεν είναι η απαραίτητη η γνώση του για το συγκεκριμένο έγκλημα. Αυτή η μη σύνδεση της συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση από τα καθαυτά σκοπούμενα εγκλήματα επικρίθηκε έντονα ως μη ορθή δικαιο-πολιτικά διότι τα εγκλήματα που επρόκειτο να τελεστούν από την εγκληματική οργάνωση, είναι αυτά που καθιστούν την συμμετοχή στην οργάνωση αξιόποινη με βάση τη διάταξη του άρθρου 187 ΠΚ.⁴⁵

Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του 187 ΠΚ διατηρείται η παράγραφος 3 του παλαιού άρθρου ήτοι του αδικήματος της διεύθυνσης εγκληματικής οργάνωσης. Αυτό που αλλάζει είναι η ποινή και από κάθειρξη τουλάχιστον 10 έτη αυτός που διευθύνει την εγκληματική οργάνωση τιμωρείται με κάθειρξη.

Στη παρ. 3 του 187 τυποποιείται το αδίκημα της συμμορίας σύμφωνα με το οποίο *“Όποιος, εκτός από την περίπτωση της πρώτης παραγράφου, οργανώνεται με άλλον ή άλλους για να διαπράξουν κακούργημα τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών”* Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι δεν αναφέρεται πλέον η λέξη “ένωση” με άλλον για τη “διάπραξη” κακουργήματος όπως προβλεπόταν στο προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς αντίθετα πλέον προβλέπεται ρητά ότι το έγκλημα τελείται όταν ο δράστης “οργανώνεται” με άλλον ή άλλους για να διαπράξει κακούργημα. Έτσι για να γίνεται λόγος για συμμορία δεν αρκεί η απλή σύμπτωση βουλήσεων, αλλά απαιτείται η σύσταση οργάνωσης, με στοιχειώδη έστω δομή, ενώ απαιτείται και η ύπαρξη συμφωνίας για την από κοινού τέλεση των αξιόποινων πράξεων.

Από την αντιπαραβολή των ως άνω δύο διατάξεων, σε συνδυασμό με την αιτιολογική έκθεση, προκύπτει ότι η ισχύουσα διάταξη του άρθρου 187 παρ. 3 του νέου ΠΚ, είναι ευμενέστερη και για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της συμμορίας δεν αρκεί το στοιχείο της ένωσης (σύμπτωσης βουλήσεων), αλλά προστίθεται στοιχείο στην αντικειμενική του υπόσταση, που δεν υπήρχε, και

⁴⁴597/2022 ΑΠ (ΠΟΙΝ), ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁴⁵Λίμα Δ., Οργανωμένο Έγκλημα, Δικαιοφιλοσοφική προσέγγιση μορφών οργανωμένης εγκληματικής δράσης και δογματική θεμελίωση της ποινικής αντιμετώπισής τους., Νομική Βιβλιοθήκη, 2022, σελ.155.

συγκεκριμένα το στοιχείο της οργάνωσης με άλλο ή άλλα πρόσωπα, με στοιχειώδη, έστω, δομή, για τη διάπραξη κακουργήματος.⁴⁶

Με φυλάκιση έως τρία έτη τιμωρείται ο υπαίτιος αν η κατά το προηγούμενο εδάφιο ένωση έγινε για τη διάπραξη πλημμελήματος με το οποίο επιδιώκεται οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος ή η προσβολή της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας ή της ανηλικότητας.»

Σύμφωνα με παρ. 4 του 187 ‘‘με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών και χρηματική ποινή τιμωρείται όποιος με οποιονδήποτε τρόπο παρέχει σε άλλον κάθε είδους περιουσιακά στοιχεία, υλικά ή άυλα, κινητά ή ακίνητα ή κάθε είδους χρηματοοικονομικά μέσα ή οδηγίες, πληροφορίες ή κατευθύνσεις στρατολογεί νέα μέλη, γνωρίζοντας ότι με τον τρόπο αυτό διευκολύνει ή υποβοηθά την τέλεση των εγκληματικών δραστηριοτήτων της οργάνωσης της παραγράφου 1.’’ έτσι διατηρείται ως αυτοτελές αδίκημα η συμμετοχή των εξωτικών στην εγκληματική οργάνωση. Τέλος διατηρείται η ελληνική δικαιοδοσία για τα αδικήματα της συμμετοχής ένταξης και διεύθυνσης εγκληματικής οργάνωσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ :ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Ι. Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας

Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις θεσπίζονται στο ν. 4620/2019 στα άρθρα 254επ. ωστόσο έχουν υπάρξει κατά καιρούς αντικείμενο έντονης αμφισβήτησης και κριτικής η οποία οφείλταν στην παραβίαση των δικαιωμάτων των πολιτών κατά την εφαρμογή τους στο παρελθόν.

Για τους λόγους αυτούς ο νομοθέτης με τον ν.4620/2019 έκανε μια πιο ολοκληρωμένη προσπάθεια που διασφάλιζε τα δικαιώματα των πολιτών και παρείχε τις εγγυήσεις για την μη προσβολή των δικαιωμάτων αυτών. Το δικαιώματα που ήθελε να προστατεύσει ήταν το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή , το απόρρητο των επικοινωνιών, το άσυλο της κατοικίας , καθώς και η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Βέβαια προβλήματα συνεχίζουν να υπάρχουν στη νομοθεσία ,με αποτέλεσμα στην πράξη και στην εφαρμογή των πράξεων να εμφανίζονται δυσχέρειες.

Από την δεκαετία του 1980 η εγκληματικότητα και δη η οργανωμένη όπως ειπώθηκε και παραπάνω (ναρκωτικά , εμπόριο όπλων και λευκής σάρκας) ήταν έντονη. Επειδή ωστόσο διαπιστώθηκε ότι οι στρατηγικές του κοινωνικού ελέγχου που υπήρχαν τότε δεν επαρκούσαν για την μείωση τέτοιων φαινομένων έπρεπε να ληφθούν πιο δραστικά μέτρα.

Για το σκοπό αυτό επιλέχθηκε αρχικά η αστυνομική διείσδυση των οργάνων σε εγκληματικές οργανώσεις με σκοπό την συγκέντρωση κρίσιμων πληροφοριών ώστε να δοθεί η δυνατότητα στα αστυνομικά όργανα να εισχωρούν στις εγκληματικές ομάδες να συλλέγουν πληροφορίες και αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τους τρόπους

⁴⁶3/2023 ΑΠ (ΠΟΙΝ) και 1323/2023 ΑΠ (ΠΟΙΝ), ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

οργάνωσης τους σχεδιασμούς και τις μεθόδους δράσης τους καθώς και τα πρόσωπα που χρησιμοποιούνται ως βοηθητικά και τα μέσα για να υλοποιήσουν την εγκληματική δραστηριότητα. Έτσι ενώ με οποιαδήποτε άλλη τεχνική έρευνα όπως η κατάσχεση δεν θα ανιχνευόταν το έγκλημα εν τη γέννησει του και σε όλη την έκταση του με την αστυνομική διείσδυση μια από τις ανακριτικές πράξεις το έγκλημα μπορούσε να ανιχνευτεί από την γέννηση του.

Οι ανακριτικές πράξεις επί οργανωμένου εγκλήματος τυποποιούνται στο νέο ΚΠΔ στο άρθρο 254 το οποίο διαδέχεται το 253Α και πλέον οι ειδικές ανακριτικές πράξεις προβλέπονται σε αυτό. Με το 254ΚΠΔ βελτιώθηκε σημαντικά το προγενέστερο καθεστώς και καλύφθηκαν κενά και ελλείψεις της προηγούμενης ρύθμισης.⁴⁷ Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση στα νέα άρθρα 254 και 255ΚΠΔ έχουν ενταχθεί οι ειδικές ανακριτικές πράξεις των παλαιών άρθρων 253Α και 253Β. Έτσι εξαιτίας του πλήθους των καταδικών της χώρας μας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ο νέο ΚΠΔ βελτίωσε το κανονιστικό πλαίσιο των ειδικών ανακριτικών πράξεων και έφερε σημαντικές τροποποιήσεις υιοθέτησε παραδοχές θεμελιακές του ΕΔΔΑ και αναγνώρισε ένα είδος αυξημένης εισαγγελικής εποπτείας στην διενέργεια τους.⁴⁸

Αρχικά προέβλεψε αυτοτελώς την ειδική ανακριτική πράξη της «συγκαλυμμένης έρευνας», στο άρθρο 254 ΚΠΔ παρ. 1 περ. α', η οποία αν και είναι διαφορετική από την ειδική ανακριτική πράξη της ανακριτικής διείσδυσης, είχε τυποποιηθεί υπό το προϋπάρχον κανονιστικό καθεστώς μόνο στο άρθρο 253Β ΚΠΔ για τις ανακριτικές πράξεις επί εγκλημάτων διαφθοράς.

Επιπροσθέτως προβλέφθηκε η αληθινή και ουσιαστική και όχι τυπική αιτιολόγηση των βουλευμάτων του συμβουλίου Πλημμελειοδικών κατά τον έλεγχο της τήρησης των προϋποθέσεων διενέργειας των σχετικών ανακριτικών πράξεων, ακόμη θεσπίζεται η υποχρέωση τήρησης αξιόπιστων πρακτικών για τις ενέργειες συγκαλυμμένα δρώντων αστυνομικών στις πράξεις των περ. α' και β' και εισάγονται νέες ρυθμίσεις για τα θιγόμενα τρίτα πρόσωπα, στις παρ. 4 και 5.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο νομοθέτης στο νέο 254 αφαιρεί τις παραπομπές σε διατάξεις ειδικών ποινικών νόμων για τις πράξεις της ανακριτικής διείσδυσης (περ. α'), της καταγραφής της δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα (περ. ε') και της συσχέτισης ή συνδυασμού δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (περ. στ') βέβαια οι διατάξεις των ειδικών ποινικών νόμων ισχύουν και εξακολουθούν ως προς τις ρυθμίσεις τους χωρίς να έρχονται σε αντίθεση με τον Κώδικα και δίνουν άλλα δικαιώματα.¹⁶ Έτσι δημιουργείτε μια σχέση αλληλεπικάλυψης μεταξύ 254 ΚΠΔ με τις αντίστοιχες διατάξεις της ειδικής ποινικής νομοθεσίας αλλά με αναγνώριση του ΚΠΔ ως προς τα σημεία που

⁴⁷ Δαλακούρα Θ., Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνοπτική ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, 2η εκδ., Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 201

⁴⁸ Παπαδαμάκης Α., Ποινική Δικονομία, Θεωρία Πράξης-Νομολογία, 9 η έκδοση 2019, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 218επ.

ρυθμίζει ρητά και τυπικά ζητήματα που είχαν αφεθεί στην ερμηνευτική και νομολογιακή επίλυση, όπως οι προϋποθέσεις νόμιμης διεξαγωγής των εν λόγω ανακριτικών μεθόδων.

II. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ειδικών ανακριτικών πράξεων

Με τον όρο ειδικές ανακριτικές πράξεις είναι οι δικονομικές πράξεις που περιοριστικά απαριθμούνται στο νόμο και η διενέργεια των οποίων γίνεται για συγκεκριμένα εγκλήματα και με πολύ συγκεκριμένους τρόπους ήτοι με μυστικότητα απόλυτη μυστικότητα ώστε να επιτύχουν τον σκοπό τους ο οποίος είναι εγκληματο-προληπτικός.⁴⁹

Ο λόγος που οι πράξεις αυτές αναφέρονται με τον όρο «ειδικές» είναι διότι διέπονται από κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία θα αναφερθούν λεπτομερώς παρακάτω και είναι αυτά που τις διαφοροποιούν από τις πράξεις τις γενικές. Οι πράξεις αυτές γίνονται σε συγκεκριμένα δικονομικά στάδια τα οποία είτε είναι πριν την κύρια ανάκριση, ώστε να συλλεχθούν στοιχεία που ενοχοποιούν τους κατηγορουμένους τα οποία είναι τόσο αναγκαία καθώς χωρίς αυτά δεν μπορεί να ξεκινήσει η ποινική δίωξη.⁵⁰

Πρόκειται για πράξεις και μεθόδους οι οποίες βοηθούν για την ολοκληρωτική εξάρθρωση του ιστού της εγκληματικής οργάνωσης αλλά και του τρόπου που αυτή λειτουργεί καθώς και της επιχειρησιακής της δομής διότι με αυτές βάλλονται η μυστικότητα και η σκοτεινότητα που είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της οργάνωσης και έτσι οδηγούνται τα όργανα στην εξιχνίαση της.⁵¹

Αρχικά το ειδοποιό στοιχείο που διακρίνει τις ειδικές ανακριτικές πράξεις του 254ΚΠΔ από τις γενικές ανακριτικές πράξεις είναι το πεδίο εφαρμογής του το οποίο είναι στενό δεδομένου ότι εφαρμόζονται μόνο επί ορισμένων εγκλημάτων καθώς και ο τρόπος με που διεξάγονται δεδομένου ότι χαρακτηρίζονται από μυστικότητα. Επιπρόσθετα χαρακτηρίζονται από πανοπτικότητα διότι δεν στρέφονται μόνο κατά των διάδικων αλλά και κατά τρίτων προσώπων και η εγκληματο-προληπτική λειτουργία τους, διότι διενεργούνται όχι να διαλευκάνουν ένα ήδη τελεσθέν έγκλημα αλλά για να αποτρέψουν την τέλεση του μελλοντικά για αυτό γίνεται λόγος για αποτρεπτική λειτουργία τους για την τέλεση οργανωμένου εγκλήματος.

Πιο συγκεκριμένα οι ειδικές ανακριτικές πράξεις επιτρέπεται να διενεργούνται για να εξιχνιαστούν συγκεκριμένα εγκλήματα τα οποία απαριθμούνται περιοριστικά στο άρθρο 254 παρ. 1. όμως η διενέργειά τους δεν είναι υποχρεωτική για την ανακάλυψη των εν λόγω εγκλημάτων.

Σύμφωνα με το άρθρο 254 παρ. 1 επιτρέπεται η διενέργειά τους για τις συγκεκριμένες αξιόποινες πράξεις:.⁵² των παρ. 1 και 2 του άρθρου 187, του άρθρου

⁴⁹ Δαλακούρα Θ., Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του ν.2928/2001, ΠοινΧρ, 2001 σελ.1022

⁵⁰ Πλαγάκο Γ., Ο Ανακριτής, εκδ. Σάκκουλα, 2021, σελ. 253

⁵¹ Λίβο Ν., Οργανωμένο έγκλημα και ειδικές ανακριτικές πράξεις, τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, εκδ, Σάκκουλα, 2007, σελ. 9

⁵² Μαργαρίτη Λ., Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, Τόμος 1, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020, σελ. 1440

187Α, των παρ. 1 και 2 του άρθρου 207, του πρώτου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 208, του άρθρου 208Α εκτός από τις ιδιαίτερα ελαφρές περιπτώσεις, της παρ. 1 του άρθρου 209, του άρθρου 211, των άρθρων 323Α, 336 σε βάρος ανηλίκου, 338 σε βάρος ανηλίκου, των παρ. 1 και 3 του άρθρου 339, της παρ. 1 του άρθρου 342, των άρθρων 348Α, 348Β, 348Γ και 351Α του Ποινικού Κώδικα

Ως προς την μυστικότητα των ειδικών ανακριτικών πράξεων πρόκειται για ένα ακόμη χαρακτηριστικό προκειμένου το πρόσωπο εις βάρος του οποίου διενεργείται η ειδική ανακριτική πράξη να μην αναγνωρίσει την διενέργεια της και τα όργανα να λειτουργήσουν με τρόπο συγκαλυμμένο.

Επιπροσθέτως η διενέργεια τους κατά τρίτων προσώπων είναι ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα ειδικά των ανακριτικών πράξεων. Συγκεκριμένα οι πράξεις των ελεγχόμενων μεταφορών, της άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών και της καταγραφής δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα διενεργούνται αναπόφευκτα αρκετές φορές και εις βάρος τρίτων προσώπων πρόσωπα ανυποψίαστα τα οποία δεν έχουν καμία εμπλοκή με το έγκλημα ή την εγκληματική οργάνωση και τα οποία σχετίζονται κοινωνικά με οποιοδήποτε τρόπο με τους υπόπτους.

Τέλος ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ειδικών ανακριτικών πράξεων είναι η δυνατότητα να μετατεθεί χρονικά η άσκηση της ποινικής δίωξης. Είναι γνωστό ότι ο Εισαγγελέας ασκεί δίωξη όταν λάβει είτε αναφορά είτε μήνυση πρόκειται για την θεμελιώδη αρχή της νομιμότητας και τυποποιείται στο άρθρο 43 ΚΠΔ. Όμως στις ειδικές ανακριτικές πράξεις λαμβάνει χώρα η απόκλιση του εν λόγω άρθρου καθώς οι ανακριτικοί υπάλληλοι δεν ασκούν υποχρεωτικά δίωξη για τα εγκλήματα που έχουν περιέλθει σε γνώση τους με αποτέλεσμα να αδρανοποιείται η ποινική δίωξη για όσο διάστημα είναι αναγκαίο προκειμένου να εξιχνιαστούν τα εγκλήματα είτε να γίνει εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης.⁵³

Έτσι στην περίπτωση διενέργειας ειδικών ανακριτικών πράξεων, η κατηγορούσα αρχή, αναμένει την κατάλληλη στιγμή για την παρέμβαση της, χρόνος που συνήθως συμπίπτει με την αστυνομική επιχείρηση των συλλήψεων, η οποία λαμβάνει χώρα όταν κρίνεται επαρκής η συλλογή των αποδεικτικών στοιχείων που θα επιτρέψουν την άσκηση της ποινικής δίωξης κατά εγκλήματος περιεχόμενου στον κατάλογο του άρθρου 254 ΚΠΔ. Από τα παραπάνω γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η αρχή της νομιμότητας κάμπτεται και εισάγεται η αρχή της σκοπιμότητας.⁵⁴

III. Οι προϋποθέσεις και οι δικονομικές αρχές για την διενέργειαν ειδικών ανακριτικών πράξεων

Ο χαρακτήρας των ειδικών ανακριτικών πράξεων είναι εξαιρετικός και επαχθής και τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματά ιδιαίτερα έτσι είχε καταστεί επιτακτική

⁵³ Δαλακούρα Θ., Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του ν. 2928/2001, σελ. 1024

⁵⁴ Ριζάβα Φ., Οργανωμένο έγκλημα: Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, ό.π., σελ. 634.

ανάγκη να θεσπιστούν στο νόμο συγκεκριμένα όρια και προϋποθέσεις κατά την εφαρμογή τους ώστε να θεωρείτε σύννομη η διενέργειά τους και να μην παραβιάζονται θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται ρητά στο Σύνταγμα και σε διεθνή κείμενα. Συγκεκριμένα σύμφωνα με το άρθρο 254ΚΠΔ παρ. 2: *«Οι ανακριτικές πράξεις της προηγούμενης παραγράφου διεξάγονται, με την τήρηση των εγγυήσεων και τις διαδικασίες των επόμενων παραγράφων, μόνο: α) αν προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι έχει τελεσθεί αξιόποινη πράξη από τις αναφερόμενες στην παρ. 1 του άρθρου αυτού. β) αν η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή η εξιχνίαση των τρομοκρατικών πράξεων των άρθρων 187Α ΠΚ ή των λοιπών πράξεων που αναφέρονται στην παρ. 1 του άρθρου αυτού είναι διαφορετικά αδύνατη ή ιδιαίτερος δυσχερής. γ) Η έκδοση ειδικά αιτιολογημένου βουλεύματος»*

Αρχικά μια από τις βασικές προϋποθέσεις του 254 ΚΠΔ είναι να υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις τέλεσης αξιοποιώνων πράξεων για τα συγκεκριμένα εγκλήματα που περιοριστικά αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο. Αυτή η προϋπόθεση είναι απαραίτητη δεδομένου ότι πρόκειται για εγκλήματα με βαρύνουσα σημασία δεδομένου ότι ερευνάται η ύπαρξη εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης ή η τέλεση εγκλημάτων ιδιαίτερης απαξίας και σοβαρότητας. Μάλιστα σύμφωνα με τον νόμο μόνο η υπόνοια ή η καταγγελία για ένα αδίκημα δεν είναι αρκετή ακόμη και αν είναι βάσιμη αλλά και ούτε καν απλές ή επαρκείς – αποχρώσεις ενδείξεις τέλεσης μίας πράξης ώστε να μπορεί να λάβει χώρα μία ειδική ανακριτική πράξη.

Αλλωστε μια από τις βασικές αρχές του ποινικού δικαίου είναι «αρχή του προσήκοντος βαθμού υπονοιών ή ισχύος των ενδείξεων» αρχή που απορρέει από το τεκμήριο αθωότητας αλλά και από την αρχή της αναλογικότητας έτσι για να μπορεί να λάβει χώρα η ανακριτική πράξη οι ενδείξεις πρέπει να είναι ιδιαίτερης βαρύτητας ήτοι η πιθανολόγηση της ενοχής να είναι υψηλού βαθμού και να θεμελιώνεται σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, οδηγώντας, με λογική ακολουθία, στην απαιτούμενη κρίση περί της ενοχής.⁵⁵ Βέβαια περί της απόψεως που απαιτούνται σοβαρές ενδείξεις ώστε να μπορούν να εφαρμοστούν οι ανακριτικές πράξεις υπάρχει και η αντίθετη άποψη σύμφωνα με την οποία εάν πρέπει να υπάρχουν τόσες σοβαρές ενδείξεις ενοχής, οι ειδικές ανακριτικές πράξεις είναι περιττές δεδομένου ότι δεν πληρείται η δεύτερη προϋπόθεση του 254 παρ.2, ήτοι η αναγκαιότητα διενέργειας των ειδικών ανακριτικών πράξεων δια μέσου των οποίων και μόνο θα εξιχνιάζονταν το έγκλημα.⁵⁶

Αλλά και η Συμεωνίδου –Καστανίδου⁵⁷ είχε προβληματισμό για την εν λόγω ρύθμιση δεδομένου ότι πρόκειται για μια διάταξη που προσφέρει ευρύτατες δυνατότητες διεύρυνσης ενός αορίστου αριθμού ατόμων δεδομένου ότι οι ανακριτικές πράξεις δεν στρέφονται κατά συγκεκριμένου και σαφώς προσδιορισμένου προσώπου για το οποίο πρέπει να υπάρχουν οι σοβαρές ενδείξεις. Έτσι θα είναι αδύνατη η

⁵⁵ Ανδρουλάκη Ν., Αιτιολογία και αναιρετικός έλεγχος ως συστατικά της ποινικής απόδειξης, εκδ. Σάκκουλα, 1998, σελ.98

⁵⁶ Σεβαστιάδης Χ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (ερμηνεία κατ' άρθρο) Τόμος ΙΙΙ –Άρθρα 177-319 2015, σελ. 3026

⁵⁷ Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., Οργανωμένο έγκλημα και τρομοκρατία: Σύγχρονες εξελίξεις στην ευρωπαϊκή και ελληνική έννομη τάξη, β' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, 2007

παρακολούθηση. Για να μην λάβει χώρα ωστόσο καταχρηστική εφαρμογή των ειδικών ανακριτικών πράξεων είναι αναγκαία η διενέργεια ενδελεχούς ελέγχου από τα αρμόδια όργανα ώστε να αποφευχθεί η σύγχυση άλλων μορφών ενδείξεων και έτσι η λάθος διαπίστωση αυτών να οδηγήσει σε εκ περισσού διεξαγωγή τους.

Η δεύτερη προϋπόθεση να είναι αδύνατη ή ιδιαίτερα δύσκολη η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή η εξιχνίαση των τρομοκρατικών πράξεων των άρθρων 187Α ΠΚ και των άλλων πράξεων που αναφέρονται στην παρ. 1 του άρθρου 254 ΚΠΔ. Σύμφωνα με την προϋπόθεση αυτή για να διαταχθεί κάποια από τις ειδικές ανακριτικές πράξεις θα πρέπει η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης ή της εξιχνίασης των τρομοκρατικών πράξεων να είναι αδύνατη χωρίς την διενέργεια αυτών. Πρόκειται για προϋπόθεση που συντρέχει σωρευτικά με τις σοβαρές ενδείξεις ενοχής.⁵⁸

Για την διενέργεια λοιπόν της ανακριτικής πράξης απαιτείται να εφαρμοστεί η αρχή της αναγκαιότητας η οποία αναγιγνώσκεται ως αποτύπωση της αρχής της επικουρικότητας με την υπό έννοια ότι οι ανακριτικές πράξεις πρέπει να είναι το μόνο πρόσφορο μέσο προκειμένου να εξαρθρωθεί η εγκληματική οργάνωση ή να εξιχνιαστεί άλλο έγκλημα από τα αποκλειστικώς αναφερόμενα στην παρ. 1, χωρίς τις οποίες επίτευξη αυτή κρίνεται αδύνατη ή ιδιαίτερος δυσχερής.

Πέραν όμως της εφαρμογής των ως άνω αρχών αναγκαία είναι και η επίκληση της αρχής της αναγκαιότητας είναι πολύ σημαντική δεδομένου ότι με την διενέργεια ανακριτικών πράξεων υπάρχουν μεγάλες πιθανότητες να προσβληθούν ατομικά δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται ρητά στο Σύνταγμα⁵⁹ για τους λόγους αυτούς η αρχή αυτή αποτυπώνεται ρητά και στο άρθρο 251 ΚΠΔ πέρα από την ρητή κατοχύρωσή στο άρθρο 25 του Συντάγματος. Η αρχή της αναλογικότητας είναι βασικά το όριο επέμβασης στα ατομικά δικαιώματα.

Ωστόσο πρέπει να επισημανθεί ότι οι εκφράσεις «διαφορετικά αδύνατη» ή «ιδιαίτερος δυσχερής», είναι εκφράσεις στις οποίες ενυπάρχει μια αοριστία δεδομένου ότι δεν είναι δυνατόν να καθοριστούν εξ υπαρχής ποιες περιπτώσεις μπορούν να χαρακτηριστούν ως τέτοιες ή πως γίνεται ο προσδιορισμός των στοιχείων από τα οποία προκύπτουν οι ως άνω χαρακτηρισμοί. Αυτό ελλοχεύει τον κίνδυνο εμφάνισης φαινομένων αυθαίρετης νομιμοποίησης και διενέργειας των επίμαχων μέτρων με την επίκληση μόνο των ανωτέρω μηχανισμών.

Συνεπώς, η διάταξη του άρθρου 254 παρ. 2 εδ. β' πρέπει να αντιμετωπιστεί μόνο ως αρνητική περιοριστική προϋπόθεση να διεξάγονται οι ειδικές ανακριτικές πράξεις. Έτσι η διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων θα διαταχθεί μόνο εφόσον είναι : α) το μοναδικό πρόσφορο και άρα και μοναδικό αναγκαίο μέσο β) είτε ως το λιγότερο επαχθές μέσο⁶⁰ για την υλοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού της εξάρθρωσης της εγκληματικής οργάνωσης.

⁵⁸ ΣυμβΠλημ Αθ 1231/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ,

⁵⁹ Δημόπουλο Χ., Ανακριτική, ό.π., σελ. 643 24

⁶⁰ Δαλακούρα Θ., Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού, εκδ. Σάκκουλα, 1993, σελ. 105

Η τρίτη προϋπόθεση προκειμένου να είναι επιτρεπτή η διενέργεια αλλά και το χρονικό διάστημα που αυτές επιτρέπεται να διενεργούνται οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του αρθ.254ΚΠΔ και η οποία είναι πολύ σημαντική ώστε να αποτρέπονται οι αυθαιρεσίες είναι η έκδοση ειδικά αιτιολογημένου βουλεύματος από το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο μετά από πρόταση του εισαγγελέα. Συγκεκριμένα στο βούλευμα για να θεωρείται ειδικά αιτιολογημένο θα πρέπει να αναγράφονται ρητά η αξιόποινη πράξη, η ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων, ο σκοπός αυτής, η αδυναμία ή ιδιαίτερη δυσχέρεια να εξιχνιαστεί το έγκλημα με κάποιο άλλο τρόπο και πρέπει να αναγράφεται ρητά η χρονική διάρκεια της ανακριτικής πράξης.⁶¹ Έτσι το δικαστικό συμβούλιο ουσιαστικά προστατεύει τα ανθρώπινα δικαιώματα και είναι αυτό που ελέγχει αν συντρέχουν σωρευτικά οι προϋποθέσεις για την διενέργεια των ανακριτικών πράξεων.

Η αρμοδιότητα αυτή του δικαστικού συμβουλίου για την χρονική διάρκεια της κάθε ανακριτικής πράξης έχει μεγάλη σημασία γιατί τίθενται έτσι υπό δικαστικό έλεγχο το υλικό της δικογραφίας ταυτοχρόνως δε και η ανακριτική δραστηριότητα των αστυνομικών οργάνων που διενεργούν τις επίμαχες ανακριτικές πράξεις. Η άποψη αυτή βέβαια επικρίνεται έντονα από ένα μέρος της θεωρίας, και μειώνει την αξία της συγκεκριμένης ρύθμισης, δεδομένου ότι το θιγόμενο πρόσωπο αυτό δηλαδή που θα διαταχθεί σε βάρος του η ειδική ανακριτική πράξη δεν έχει πρόσβαση σε πληροφόρηση του υπό κρίση θέματος, δεν μπορεί και να αντιλέξει.⁶²

Από την στιγμή που δεν μπορεί να γίνει αυτό ο δικαστής (και ο εισαγγελέας) επηρεάζονται και εξαρτιούνται αποκλειστικά από την πληροφορία, τα εγκληματολογικά δεδομένα και τα τεχνικά μέσα που εμφανίζουν τα αστυνομικά όργανα έτσι αντίθετης επιχειρηματολογίας στην πρόγνωση που γίνεται για τη δικαιολόγηση της επιβολής του μέτρου καθίσταται δυσχερής.⁶³

Οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές έχουν προβάδισμα έναντι του δικαστικού συμβουλίου με αποτέλεσμα το οικείο δικαστικό συμβούλιο να μην μπορεί να κάνει έλεγχο στην βασιμότητα του προσκομιζόμενου αποδεικτικού υλικού και έτσι περιορίζεται μόνο σε εμφανή σφάλματα εκτίμησης. Συνεπώς, με το ισχύον νομοθετικό και επιχειρησιακό πλαίσιο, το δικαστικό συμβούλιο, δεν θα ήταν υπερβολή να ειπωθεί, ότι απλά «επικυρώνει» τις επιχειρησιακές σκοπιμότητες της αστυνομίας.

Τέλος το άρθρο 254ΚΠΔ παρ.3 εδ.β' προβλέπει ότι σε ορισμένες περιπτώσεις όταν συντρέχει κατ' επείγον περίπτωση ο εισαγγελέας ή ο ανακριτής μπορεί να διατάζουν την διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων. Έτσι μέσα σε προθεσμία τριών ημερών το ζήτημα εισαγάγεται στο δικαστικό συμβούλιο που είναι αρμόδιο και το οποίο θα ελέγξει και τις κατεπείγουσες περιστάσεις. Αν δεν επικυρωθεί από αυτό τότε αίρεται αυτοδίκαια. Σε προθεσμία πέντε ημερών θα πρέπει το δικαστικό

⁶¹ Δαλακούρας Θ., Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας Συνοπτική ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, 2η εκδ., Νομική Βιβλιοθήκη 2020 σελ. 230

⁶² Παπαχαράλαμπος Χ., Η εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος. Η προβληματική των ειδικών ανακριτικών τεχνικών σε Τιμ Τομ για την Μαραγκοπούλου - Γιωτοπούλου Α., 2003, σελ. 1059-1060

⁶³ Σπυράκο Δ., Η συσχέτιση και ο συνδυασμός προσωπικών δεδομένων για την καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος, ΠοινΧρ 2001, σελ. 1030 επ.

συμβούλιο να προβεί στην έκδοση βουλεύματος σε περίπτωση μη έκδοσης αυτό συνεπάγεται ότι τα τυχόν ευρήματα δεν ήταν αξιοποιήσιμα.⁶⁴

Το δικαστικό συμβούλιο με την έκδοση βουλεύματος αποφαινεται για τη νομιμότητα της επέμβασης, δηλαδή αν η ανακριτική πράξη έπρεπε να είχε διενεργηθεί ή όχι. Αν δεν έπρεπε το αποδεικτικό υλικό που μέχρι εκείνη την στιγμή είχε συλλεχθεί δεν μπορεί να αξιοποιηθεί. Πρέπει να επισημανθεί ότι για να μπορέσει να έχει εφαρμογή η εν λόγω διάταξη απαιτείται η περίπτωση να είναι όχι απλώς επείγουσα αλλά «εξαιρετικά επείγουσα». Πρόκειται για μια έννοια που ερμηνεύεται δύσκολα και δημιουργεί μια ασάφεια και αοριστία και η οποία δεν υπήρχε στο προισχύσαν δίκαιο.

Σύμφωνα με το Σάμιο⁶⁵ ως εξαιρετικά επείγουσες θεωρούνται «οι περιπτώσεις οι οποίες δεν επιδέχονται καμία απολύτως χρονοτριβή, υπό την έννοια ότι η αναβολή τους είναι φανερό ότι οδηγεί σε οριστική απώλεια της πολυπόθητης ευκαιρίας που παρουσιάζεται για «εδώ και τώρα» εξάρθρωση (έστω: ενός κρίσιμου σκέλους) της εγκληματικής οργάνωσης και άρα δύναται να πλήξει καίρια την αποτελεσματικότητα των διεξαχθησομένων ανακριτικών πράξεων, καθώς και εκείνες οι περιπτώσεις στις οποίες θα πρέπει να δοθεί απόλυτη προτεραιότητα έναντι άλλων - ακόμη και επειγουσών - πράξεων, προκειμένου να διευθετηθούν το ταχύτερο δυνατόν» Πάντως, το εξαιρετικό ή μη της περίπτωσης θα κριθεί από τον εισαγγελέα ή τον ανακριτή και η διάταξη που θα εκδοθεί οφείλει να είναι ειδικά αιτιολογημένη, με παράθεση συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών και η διαταγή για την διενέργεια αυτής αποκλείεται να γίνει από οποιοδήποτε άλλο ανακριτικό υπάλληλο είτε γενικό είτε ειδικό.⁶⁶

Άξιο αναφοράς είναι ότι στο προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς η εξέταση των εξαιρετικών επειγουσών καταστάσεων δεν απαιτούνταν να γίνει από το δικαστικό συμβούλιο. Η μόνη αρμοδιότητα του Συμβουλίου ήταν να προβεί σε έλεγχο αν συντρέχουν ή όχι οι προϋποθέσεις για να διεξαχθεί η ειδική ανακριτική πράξη και αν η απάντηση ήταν θετική μπορούσε να διατάξει τη διενέργειά της ανεξάρτητα αν συνέτρεχε το κατεπείγον και δεν χρειαζόταν να εκδοθεί διάταξη από τον εισαγγελέα ή τον ανακριτή, δεδομένου ότι δεν εξαρτιόταν από τη νομιμότητα ή μη της προηγούμενης εισαγγελικής ή ανακριτικής διάταξης.

Συμφωνά ωστόσο με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς «...αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, το οποίο ελέγχει παράλληλα την συνδρομή των εξαιρετικά επειγουσών περιστάσεων», από αυτό εμφανίζεται ξεκάθαρα η πρόθεση του νομοθέτη ότι η κρίση του δικαστικού συμβουλίου δεν θα έχει χαρακτήρα τυπικό και επικυρωτικό αντίθετα θα επεκτείνεται και στον έλεγχο της συνδρομής της εξαιρετικά επείγουσας περίπτωσης. Για το θέμα αυτό θα αναφερθούμε και στο τέταρτο κεφάλαιο της παρούσας.

Τέλος οι ανακριτικές πράξεις μπορεί να επιβληθούν και σε πρόσωπα τρίτα αμέτοχα στο έγκλημα για να αποκαλυφθεί η ταυτότητα του κατηγορουμένου ή ο τόπος

⁶⁴ Δαλακούρας Θ., Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας Συνοπτική ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, 2η εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη 2020 σελ. -231 και Γεωργιάδου Μ. σε Μαργαρίτη Λ., Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας -Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, σελ. 1435

⁶⁵ Σάμιο Θ. Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργάνωσεων, ό.π., σελ. 1038

⁶⁶ Σεβαστίδη Χ., ό.π. σελ. 3032

κατοικίας του. Το αποδεικτικό υλικό που αφορά το τρίτο πρόσωπο καταστρέφεται αμέσως εφόσον επιτευχθεί ο ανακριτικός σκοπός. Εξαίρεση στην καταστροφή του υλικού υπάρχει όταν αποδεικνύεται με αυτό ότι έχει τελεστεί κακούργημα κατά σωματικής ακεραιότητας κατά ζωής ή γενετήσιας και προσωπικής ελευθερίας όποτε επιτρέπεται να αξιοποιηθεί στη δίκη για τα εν λόγω εγκλήματα.⁶⁷

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ : ΟΙ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις επί οργανωμένων εγκλημάτων απαριθμούνται περιοριστικά στο άρθρο 254ΚΠΔ και αυτές είναι : α) η συγκαλυμμένη έρευνα, β) η ανακριτική διείσδυση, γ) οι ελεγχόμενες μεταφορές, δ) η άρση του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών ή των δεδομένων θέσης και κίνησης αυτών, ε) η καταγραφή της δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά μέσα και στ) η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Μπορούν να ενεργούνται παράλληλα αρκεί να έχει ακολουθήσει η δικονομική διαδικασία που αναφέρθηκε παραπάνω δηλαδή να έχει εκδοθεί σχετικό βούλευμα του αρμόδιου δικαστικού συμβουλίου που να επιτρέπει την τέλεση των πράξεων αυτών και να αιτιολογεί την ανάγκη και τον σκοπό διενέργειάς τους.

Η διενέργεια τους είναι δυνατική και όχι υποχρεωτική σε κάθε περίπτωση τέλεσης ενός από τα αναφερόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 254 ΚΠΔ εγκλήματα.⁶⁸

1 Η συγκαλυμμένη έρευνα

Η συγκαλυμμένη έρευνα είναι εκείνη η ανακριτική πράξη όπου ο γενικός ή ειδικός ανακριτικός υπάλληλος ή ο ιδιώτης που ενεργεί υπό τις οδηγίες των υπαλλήλων αυτών έπειτα από παραγγελία του εισαγγελέα ,προκειμένου να αποκαλυφθεί ή να συλληφθεί το πρόσωπο που έχει τελέσει κάποιο από τα εγκλήματα που αναφέρονται περιοριστικά στο αρθ.254ΚΠΔ , εμφανίζεται να ενεργεί ουσιαστικά ως ωφελούμενος ή μεσολαβητής ωφελούμενου από τις ως άνω αξιόποινες πράξεις και προσφέρεται να διευκολύνει το δράστη στην τέλεση της αξιόποινης πράξης, την οποία πάντως είχε προαποφασίσει. Αξιοσημείωτο είναι δε ότι προκειμένου να είναι νόμιμη η ανακριτική πράξη η πρωτοβουλία για την τέλεση της αξιόποινης πράξης πρέπει να ανήκει αποκλειστικά στο δράστη και ο ανακριτικό υπάλληλος δεν πρέπει να έχει καμία ανάμειξη σε αυτή.⁶⁹

Στόχος δηλαδή, της συγκαλυμμένης έρευνας είναι να ανακαλυφθεί το έγκλημα μέσω της παρακολούθησης από τα όργανα ή τον ιδιώτη και σε καμία περίπτωση όμως να προκληθεί η απόφαση στο δράστη για την διάπραξη αδικήματος ή η διευκόλυνση τέλεσης από κάποιον από αυτούς. Η απόφαση του δράστη για την διάπραξη του εγκλήματος θα πρέπει να έχει εκδηλωθεί και μέσω της συγκαλυμμένη έρευνας είτε οι

⁶⁷ Δαλακούρας Θ., Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη 2020 σελ. 231

⁶⁸ Δημόπουλο Χ., Ανακριτική, Νομική Βιβλιοθήκη 2021, σελ. 687 επ.

⁶⁹ Δαλακούρα Θ., Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας: Συνοπτική ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν 4620/2019, 2^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 202

ανακριτικοί υπάλληλοι οι ίδιοι είτε τρίτα πρόσωπα που συνεργάζονται με τις διωκτικές αρχές, να έρθουν σε επαφή με τον ύποπτο και χωρίς να τους εμφανίσουν την πραγματική τους ιδιότητα να αποσπάσουν εμπιστευτικές πληροφορίες και να οδηγηθούν στην εξιχνίαση του εγκλήματος. Άλλωστε σύμφωνα και με το ΕΔΔΑ η δράση των οργάνων των διωκτικών πρέπει να είναι μόνον παθητική όποτε σε καμία περίπτωση ο ρόλος τους δεν πρέπει να είναι ενεργητικός. Επιπροσθέτως δε όσον αφορά τον χρόνο διενέργειας αυτόν είναι βραχύς συγκεκριμένα σύμφωνα με το 255 στ. α' ΚΠΔ, «*η συγκαλυμμένη έρευνα ενεργείται για εύλογο κατά τις περιστάσεις χρονικό διάστημα, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τρεις μήνες και μπορεί να παραταθεί για ακόμη ένα τρίμηνο*».

Τέλος προκειμένου να μην λάβουν χώρα αυθαιρεσίες όλη η διαδικασία εποπτεύεται από τον εισαγγελέα πλημμελειοδικών. Επίσης συντάσσεται αναλυτική έκθεση για τις δράσεις των ανακριτικών υπαλλήλων ή του ώστε σε περίπτωση που έχουν αποκτηθεί αποδεικτικά στοιχεία με ενέργειες των τελευταίων, που δεν έχουν αναφερθεί με ενδελεχή τρόπο στην έκθεση να μην ληφθούν υπόψη για την καταδίκη του κατηγορουμένου.⁷⁰

II Η ανακριτική διείσδυση

Μια από τις πιο γνωστές αλλά και αμφισβητούμενες ανακριτικές πράξεις είναι αυτή της ανακριτικής διείσδυσης η οποία στο αγγλοσαξονικό δίκαιο είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη. Πρόκειται για την συγκαλυμμένη δράση ανακριτικών και αστυνομικών οργάνων που δρουν ως *agents provocateurs* σύμφωνα με την διεθνή νομολογία. Ο ανακριτικός υπάλληλος με συγκαλυμμένα στοιχεία ταυτότητας σε εγκληματική είτε τρομοκρατική οργάνωση αναλαμβάνει διεκπεραιωτικά καθήκοντα με βασικό σκοπό την εξιχνίαση των μελών και της δομής της οργάνωσης καθώς επίσης και να διακριβώσει τα εγκλήματα την παρ. 1 του 254 ΚΠΔ τα οποία έχει προαποφασίσει να τελέσει η οργάνωση. Μάλιστα τα ίδια καθήκοντα μπορεί να αναλάβει και ο ιδιώτης εφόσον ο βέβαια είναι ενήμερος ο Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών.⁷¹ Στόχος του είναι δηλαδή ή συλλογή αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με την αντιμετώπιση της οργανωμένης εγκληματικότητας.⁷² Αυτός που ενεργεί την ανακριτική διείσδυση έχει συγκαλυμμένα στοιχεία της ταυτότητας του και φορολογικά ή εντελώς άλλα στοιχεία με τα οποία συναλλάσσεται για την ανάγκη της έρευνας που διεξάγει. Η διαδικασία έκδοσης των άλλων στοιχείων ορίζονται με υπουργική απόφαση του Υπουργείου

⁷⁰ Παπαδαμάκη Α., Ποινική Δικονομία, 9η έκδ., εκδ. Σάκκουλα, 2019, σελ. 218

⁷¹ Μιχαήλ-Μαργαρίτη σελ. 646

⁷² Παπαδαμάκη Α., Ανακριτική διείσδυση και άρση του απορρήτου ως ανακριτικές πράξεις κατά του οργανωμένου εγκλήματος, σε Τιμητικό Τόμο Μανωλεδάκη Ι., τόμ. 2, εκδ. Σάκκουλα, 2007 σελ. 948-949

Δικαιοσύνης και του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Η διενέργεια της ανακριτικής διείσδυσης γίνεται με την εποπτεία του ΕισΠλημ.⁷³

Η ανακριτική διείσδυση εισήχθη για πρώτη φορά με το άρθρο 22 ν. 2161/1993, που προσέθεσε το άρθρο 25B στο ν. 1729/1987 και ήδη σήμερα άρθρο 28 ν. 4139/2013 για την καταπολέμηση του φαινομένου της εξάπλωσης των ναρκωτικών ουσιών. και προβλέπεται και σε ειδικούς ποινικούς νόμους.⁷⁴

Η ανακριτική διείσδυση εισήχθη ως ειδική ανακριτική πράξη στο ποινικό δικονομικό μας σύστημα με την ψήφιση του ν. 2928/2001 και την ενσωμάτωση της διάταξης του άρθρου 253Α ΚΠΔ και νυν 254 ΚΠΔ στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και αποτέλεσε την πρώτη ειδική ανακριτική τεχνική για την καταπολέμηση των ναρκωτικών. Πιο συγκεκριμένα το αστυνομικό όργανο ή ο ιδιώτης εμφανίζεται στους υπόπτους ως υποψήφιος αγοραστής ναρκωτικών ουσιών και ως το πρόσωπο που θέλει να ενταχθεί στην εγκληματική ομάδα είτε να συνεργαστεί με αυτήν με άμεσο επακόλουθο την τέλεση της αξιόποινης πράξης η οποία πρέπει να είναι προαποφασισμένη.

Η ανακριτική διείσδυση σύμφωνα με το άρθρο 254 παρ. 1 επιτρέπεται μόνο για συγκεκριμένες αξιόποινες πράξεις μόνο για αυτές που αναφέρονται ρητά στο 254 ήτοι για τα εγκλήματα των άρθρων αρθ. 187 παρ. 1 και 2 , 187^Α , 207παρ. 1 και 2, 208 παρ.1εδα' , 208 Α, εκτός από τις ιδιαίτερα ελαφρές περιπτώσεις 209 παρ1 , 323 Α σε βάρος ανηλίκου 338 σε βάρος ανηλίκου 339 παρ. 1 και 3 , 342 παρ 1 , 348 Α , 348 Β , 348 Γ και 351 Α ΠΚ. Για την διενέργεια της απαιτούνται να να προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι έχει τελεστεί η αξιόποινη πράξη και όχι απλές ή επαρκείς ενδείξεις για να λάβει χώρα η ανακριτική διείσδυση θα πρέπει η εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης είτε η εξιχνίαση τω⁷⁵ν τρομοκρατικών πράξεων να είναι χωρίς αυτή αδύνατη ή ιδιαίτερα δυσχερής.

Επιπροσθέτως η δράση του αστυνομικού πρέπει να έχει παθητικό χαρακτήρα ήτοι ο αστυνομικός δεν πρέπει να παίρνει πρωτοβουλίες για την τέλεση της αξιόποινης πράξης πρέπει να περιορίζεται στις πράξεις που είναι απόλυτα αναγκαίες για την διακρίβωση των εγκλημάτων την τέλεση των οποίων τα μέλη της οργάνωσης είχαν προαποφασίσει άλλως πρόκειται περί ‘‘υφαρπαγής της ενοχής.’’(πάγια νμλγ: TexeiradeCastroκατά Πορτογαλίας, αποφ. Της 9.06.98 Alikata Ρουμανίας).⁷⁶

Σκοπός είναι η ανακάλυψη ή σύλληψη προσώπου που παραβαίνει τις σχετικές διατάξεις του νόμου και όχι η πρόκληση απόφασης σε ανυποψίαστους πολίτες να τελέσουν εγκληματική πράξη οι οποίοι δεν θα εγκληματούσαν. Η τυφλή αναζήτηση υπόπτων με την υποβολή αόριστου αριθμού πολιτών σε δοκιμασία αγνότητας δεν είναι επιτρεπτή.⁷⁷ Για την διασφάλιση των δικαιωμάτων των πολιτών έχει προβλεφθεί στον νέο κώδικα ποινικής δικονομίας η σύνταξη αναλυτικής έκθεσης των ενεργειών που

⁷³Μιχαήλ-Μαργαρίτη σελ.649

⁷⁴Σεβαστίδη Χ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας –Ερμηνεία κατ’ άρθρο –Τόμος ΙΙΙ εκδ. Σάκκουλα 2015 . σελ. 3011επ.

⁷⁵Γεωργιάδου Μ. σε Μαργαρίτη Λ., Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας -Ερμηνεία κατ’ άρθρο του Ν. 4620/2019, ό.π., σελ. 1440

⁷⁶ Μιχαήλ-Μαργαρίτη Κωδικας Ποινικής Δικονομίας 2020 σελ.648

⁷⁷Α. Παπαδαμάκης , ο.π σελ.63

τέλεσε είτε ο αστυνομικός είτε ο ιδιώτης σαν μυστικό πράκτορας σύμφωνα με τα άρθρα 148-153.⁷⁸ Αξιοσημείωτο είναι δε ότι αποδεικτικά στοιχεία που αποκτήθηκαν με ενέργειες του συγκαλυμμένου ανακριτικού υπάλληλου ή ιδιώτη που δεν αναφέρονται στην έκθεση δεν θα ληφθούν υπόψιν για την καταδίκη του κατηγορουμένου. Πρόκειται για μια εγγύηση στη διαφύλαξη των δικαιωμάτων των πολιτών.

Η ανακριτική διείσδυση διαφέρει από την συγκαλυμμένη έρευνα παρότι φαίνεται ότι έχουν ομοιότητες. Στην συγκαλυμμένη έρευνα ο ανακριτικός υπάλληλος είτε ο ιδιώτης διευκολύνει στην τέλεση κάποιας ήδη προαποφασισμένης πράξης και δεν εκτίθεται σε κίνδυνο σοβαρό δεδομένου ότι έχει αποσπασματικό και πρόσκαιρο χαρακτήρα.

Αντίθετα στην ανακριτική διείσδυση ουσιαστικά ο ανακριτικός υπάλληλος ή ο ιδιώτης δρα με συγκαλυμμένα τα στοιχεία της ταυτότητας του και θα αναλάβει διεκπεραιωτικά καθήκοντα σε εγκληματική ή τρομοκρατική οργάνωση δηλαδή ο ανακριτικός υπάλληλος είτε ο ιδιώτης κυριολεκτικά διεισδύει, γίνεται μέλος της εγκληματικής ομάδας θα τελέσει εγκλήματα και ο ίδιος ώστε να κερδίσει την εμπιστοσύνη των εγκληματιών και να προσχωρήσει εις βάθος στην εσωτερική, κλειστή δομή της οργάνωσης, και να συλλέξει πληροφορίες που σε άλλη περίπτωση θα παρέμεναν άγνωστες, όπως π.χ. τον τρόπο οργάνωσης αυτής, τη μεθοδολογία δράσης της, τα μέσα που χρησιμοποιεί, τον τόπο τέλεση της εγκληματικής δραστηριότητας κ.ο.κ. Επιπροσθέτως η ανακριτική διείσδυση διακρίνεται από τη συγκαλυμμένη έρευνα ως προς το ότι δεν εφαρμόζεται σε εγκλήματα διαφθοράς.⁷⁹

Στο σημείο αυτό αξιοσημείωτο είναι να αναφερθεί και η διάκριση της ανακριτικής διείσδυσης από την αστυνομική παγίδευση δεδομένου ότι πολύ συχνά ταυτίζονται εννοιολογικά ενώ δεν είναι πάντα ταυτόσημες πρόκειται για έννοιες συναφείς μεν οι οποίες διαφέρουν δε, σημασιολογικά.⁸⁰

Αρχικά η παγίδευση είναι μια έννοια η οποία είναι φορτισμένη αρνητικά ήτοι είναι η αρνητική όψη της διείσδυσης καθώς λαμβάνει χώρα όταν γίνεται υπέρβαση ορίων της τελευταίας.

Επιπροσθέτως η διείσδυση γίνεται από ανακριτικά όργανα τις περισσότερες φορές αστυνομικούς και εντάσσεται στις ανακριτικές πράξεις στα πλαίσια μια ανακριτικής έρευνας. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι οι αστυνομικοί είναι τα μόνα διωκτικά όργανα, ώστε η παγίδευση να είναι πάντα αστυνομική, όπως ο όρος είναι διαδεδομένος. Μάλιστα υποστηρίζεται ότι η αστυνομική παγίδευση καλείται η ανακριτική διείσδυση, όταν αυτή γίνεται με τρόπο παράτυπο ήτοι μη νόμιμο είτε όταν η δράση του ανακριτικού οργάνου υπερέβη τα προβλεπόμενα δικαιοκρατικά όρια είτε ελλείπουν κάποιες βασικές προϋποθέσεις για την διεξαγωγή της.⁸¹

⁷⁸ Μιχαήλ-Μαργαρίτη, Κωδικας Ποινικής Δικονομίας 2020 σελ. σελ.649

⁷⁹ Αναγνωστόπουλο Η., Αστυνομική παγίδευση και δίκαιη δίκη, ΠοινΧρ 2001, σελ. 199 επ. και Παπαδαμάκης Α., Ανακριτική διείσδυση: όρια και υπερβάσεις, σελ. 1326 επ

⁸⁰ Παπανικολάου Α., Ανακριτική διείσδυση και αστυνομική παγίδευση. Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών, εκδ. Σάκκουλα, 2013, σελ. 7

⁸¹ Παπανικολάου Α., Ανακριτική διείσδυση και αστυνομική παγίδευση. Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών, εκδ. Σάκκουλα, 2013, σελ. 9

Η ανακριτική διείσδυση είναι μια τεχνική η οποία στοχεύει στην καταπολέμησης της βαριάς οργανωμένης εγκληματικότητας. Ταυτόχρονα όμως επεμβαίνει στα ατομικά δικαιώματα πλήττοντας την αρχή της αξίας του ανθρώπου η οποία κατοχυρώνεται ρητά στο άρθρο 2 του Συντάγματος παρ. 1 και η οποία συνδέεται άμεσα το δικαίωμα που έχει το κάθε άτομο στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του καθώς και με την «αρχή του κράτους δικαίου» η οποία μπορεί να μην κατοχυρώνεται ρητά στο Σύνταγμα αλλά ουσιαστικά αναγνωρίζεται μέσω της αρχής του κράτους δικαίου που κατοχυρώνεται στο άρθρο 25 του Συντάγματος και με την οποία ουσιαστικά τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου.⁸²

Στην ανακριτική διείσδυση λοιπόν αυτή η κεκαλυμμένη δράση των αστυνομικών οργάνων συνιστά εξαπάτηση των πολιτών σχετικά με την ταυτότητα των πρώτων δεδομένου ότι οι αστυνομικοί υπάλληλοι εμφανίζονται με ψεύτικα στοιχεία αποκρύπτουν την αληθινή ιδιότητα τους και εμφανίζονται σαν άτομα τα οποία ανήκουν στον κύκλο των ατόμων που συναναστρέφεται και συναλλάσσεται ο ύποπτος. Με αυτόν τον τρόπο δηλαδή το ίδιο το κράτος προβαίνει σε εξαπάτηση των πολιτών του διότι χρησιμοποιεί μια συμπεριφορά χειριστική για να οδηγήσει τα άτομα στην τέλεση αξιόποινης πράξης και την αυτό-ενοχοποίηση. Οι δράστες λοιπόν δεν λειτουργούν ελεύθερα και αυτόβουλα αντιθέτως οι ενέργειες τους επηρεάζονται από το ίδιο το κράτος.⁸³

Οι πράξεις λοιπόν αυτές του κράτους μέσω των μυστικών οργάνων αναιρούν τον αυτό-καθορισμό των ενεργειών του πολίτη ο οποίος αυτό-καθορισμός συνιστά ένα από τα βασικά στοιχεία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Το άτομο λοιπόν δεν αποφασίζει ελεύθερα με την βούληση του. Αντίθετα στο βωμό της πρόληψης και της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος το άτομο καθίσταται ένα αντικείμενο επιλογών του κράτους και παύει να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων.

Για αυτό όπως θα αναφερθεί και παρακάτω στο τέταρτο κεφάλαιο της παρούσας κατά την εφαρμογή της εν λόγω πράξης το κράτος θα πρέπει να πράττει ιδιαίτερα προσεχτικά προκειμένου να μην προβεί σε καταχρηστικές και αυθαίρετες συμπεριφορές.

III Η άρση του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών

Η άρση του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών ως ειδική ανακριτική πράξη είναι από τις ανακριτικές πράξεις που συνιστά ταυτόχρονα περιορισμό του δικαιώματος του απορρήτου της επικοινωνίας το οποίο κατοχυρώνεται ρητά στο άρθρο 19 παρ. 1 του Συντάγματος σύμφωνα με το οποίο «*Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο.*» Το απόρρητο της επικοινωνίας προστατεύεται επίσης στο άρθρο 8 παρ. 1 της ΕΣΔΑ, στο άρθρο 17 παρ. 1 του ΔΣΑΠΔ, στο άρθρο 7 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, στο άρθρο 6 παρ. 2 της Διακήρυξης του

⁸² Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο - Ατομικά Δικαιώματα, 4η έκδ., εκδ. Σάκκουλα, 2012, σελ. 1119

⁸³ Διονυσοπούλου Τ., Αστυνομική διείσδυση. Συνταγματικά και δικονομικά προβλήματα μιας «νομιμοποιημένης» ανακριτικής πράξης, σελ. 473

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και στο άρθρο 12 της Οικουμενικής Διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου.⁸⁴

Έτσι προστατεύεται το απόρρητο για κάθε μέσο επικοινωνίας το οποίο είναι είτε υπαρκτό είτε μελλοντικό αρκεί να μην διεξάγεται η επικοινωνία σε συνθήκες δημοσιότητας αλλά μέσα σε συνθήκες εμπιστευτικότητας.⁸⁵ Ωστόσο δεν πρόκειται για ένα δικαίωμα που είναι ανεπιφύλακτο. Στο εδάφιο β' της παρ. 1 του άρθρου 19 του Συντάγματος έχουν θεσπιστεί εξαιρέσεις που δίνουν την δυνατότητα σε κάποιες περιπτώσεις να λάβει χώρα η άρση του απορρήτου. Σύμφωνα με το εδάφιο β' της παρ. 1 του αρθ.19 *‘ νόμος ορίζει τις εγγυήσεις σύμφωνα με τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. ‘*

Ο όρος «εθνική ασφάλεια» είναι μια νομική έννοια αόριστη.⁸⁶ Πρόκειται για μια έννοια με την οποία ουσιαστικά προστατεύεται ο ελληνισμός από παράγοντες αλλοεθνείς και αφορά κυρίως τις εξωτερικές σχέσεις της χώρας προστατεύοντας αυτήν και διαφυλάσσοντας την ακεραιότητα της από αυτούς. Ταυτόχρονα δε σαν έννοια περιλαμβάνει και την μη διάδοση κυκλωμάτων τρομοκρατίας μέσα στο εσωτερικό της χώρας.⁸⁷ Έτσι η άρση απορρήτου για λόγους εθνικής ασφάλειας λαμβάνει χώρα μόνον για την πρόληψη την αντιμετώπιση εγκλημάτων τα οποία αφορούν σε προσβολή του πολιτεύματος, των κρατικών απορρήτων και της πολιτειακής εξουσίας. . Ο όρος «ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα» αφορά σε συγκεκριμένα μόνο εγκλήματα τα οποία ρητά αναφέρονται στο νόμο και μόνον για αυτά επιτρέπεται η άρση. Τέλος ως παραβίαση του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών θεωρείται η παραβίαση της οποιασδήποτε μορφής επικοινωνίας⁸⁸ είτε τηλεφωνική είτε επιστολών είτε φαξ και τηλεγραφημάτων και επιστολέςφαξ, τηλεγράφημα, οποιαδήποτε μορφών επικοινωνία μέσω διαδικτύου, τα δεδομένα Η/Υ καθώς και άμεση προφορική επικοινωνία.

Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι οι εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν θα δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων θα τις ορίζει μόνον ο νόμος. Μια από τις βασικές προϋποθέσεις λοιπόν σύμφωνα με το νόμο είναι να έχει υπάρξει εντολή δικαστικού λειτουργού αρμόδιου πριν την άρση και να προσδιορίζονται από τον νόμο σαφώς και συγκεκριμένα τα κριτήρια τα οποία η διοίκηση θα λάβει υπόψη της κατά τη λήψη της σχετικής απόφασης, αλλά και για τη διάρκεια της άρσης. Να ορίζεται σαφώς η χρονική διάρκεια έτσι ώστε να μην μετατραπεί σε θεσμοθετημένη αυθαιρεσία η δικαιοδοτική κρίση.⁸⁹

⁸⁴ Γεωργιάδου Μ. σε Μαργαρίτη Λ., Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας -Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, ό.π., σελ. 1446

⁸⁵ Χρυσόγονο Κ., Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, 3η έκδ., 2005, σελ. 256 επ.

⁸⁶ Αλιβιζάτο, Η Συνταγματική θέση των ενόπλων δυνάμεων, Ι. Η αρχή του πολιτικού ελέγχου 1987, σελ. 200

⁸⁷ Παπαδόπουλο, Η προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας, Ερμηνευτική προσέγγιση του άρθρου 19 του Συντάγματος της Ελλάδας (2008), σελ. 282

⁸⁸ Λυντέρη Χ., Η ποινική προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας, ΠοινΧρ2007, σελ. 560 επ.

⁸⁹ Χατζηγιάννου Κ., Παρατηρήσεις επί του υπ' αρ. 7/2021 βουλεύματος ΣυμβΠλημΓιαννιτών, ΠοινΔικ 1/2022 σελ. 139

Για την εφαρμογή της διάταξης του συντάγματος που θέσπιζε την άρση ψηφίστηκε αρχικά ο ν. 2225/1994 «Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας», στα άρθρα 4 και 5 προβλεπόταν οι προϋποθέσεις εγγυήσεις και η διαδικασία άρσης του απορρήτου αντίστοιχα, επίσης οι διατάξεις ισχύουν και όταν η άρση του απορρήτου των επικοινωνιών έχει διαταχθεί ως ειδική ανακριτική πράξη, για αυτό και η περ. δ' της παρ. 1 του άρθρου 254 ΚΠΔ παραπέμπει ρητά σ' αυτές. Επιπροσθέτως να σημειωθεί ότι η άρση του απορρήτου θεσπίζεται και σε άλλα νομοθετήματα όπως είναι ο ν. 2713/1999 για την Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας αλλά και στον ν. 3649/08 για λόγους εθνικής ασφάλειας.⁹⁰

Ωστόσο με το άρθρο 50 του ν. 5002/2022 καταργήθηκαν τα άρθρα 4 και 5 ν. 2225/1994, οπότε πλέον η αναφορά των άρθρων αυτών στο άρθρο 254 παρ. 1 περ. δ' ΚΠΔ, νόούνται οι διατάξεις του ν. 5002/2022. Έτσι στα άρθρα 6 και 8 του ν. 5002/2022 προσδιορίζονται ρητά οι όροι και η διαδικασία που θα λαμβάνει χώρα η άρση του απορρήτου των επικοινωνιών ώστε να θεωρείται η υποκλοπή του περιεχομένου των επικοινωνιών νόμιμη όπως και η πρόσβαση σε δεδομένα θέσης και κίνησης αυτών.

Σκοπός του νόμου είναι να γίνει η θωράκιση και ο εκσυγχρονισμός της διαδικασίας άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών όπως ρητά θεσπίζει η παρ. 1 του άρθρου 19 του Συντάγματος, να γίνει βελτίωση της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών, αλλά και προστατευτούν οι επικοινωνίες από λογισμικά παρακολούθησης, να αναβαθμιστεί η κυβερνο-ασφάλεια στη χώρα, και να προστατευτούν τα φυσικά πρόσωπα έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Όσον αφορά την σχέση του άρθρου 254 ΚΠΔ με τις διατάξεις του ν. 5002/2022 για αυτήν θα γίνει μια ανάλυση παρακάτω σχετικά με τα κοινά τους σημεία. Συγκεκριμένα το άρθρο 254 ΚΠΔ αναφέρεται στη διαδικασία και τις απαιτούμενες εγγυήσεις άρσης του απορρήτου στα άρθρα 6 έως και 8 του ν. 5002/2022 στο μέτρο που αφορούν στη διερεύνηση συγκεκριμένων εγκλημάτων που αναφέρονται περιοριστικά στην παρ. 1 του άρθρου 254 ΚΠΔ.

Για τη σχέση του ν. 5002/2022 και του άρθρου 254 ΚΠΔ διαλαμβάνει η παρ. 6 του άρθρου 254 ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία οι διατάξεις του άρθρου 254 ΚΠΔ εφαρμόζονται και κατά τη διενέργεια των αντίστοιχων ερευνών που προβλέπονται σε ειδικούς ποινικούς νόμους, των οποίων οι ρυθμίσεις εξακολουθούν να ισχύουν, εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις του άρθρου 254 ΚΠΔ.

Αρχικά στα άρθρο στο άρθρο 2 του ν. 5002/22 αναφέρεται το αντικείμενο του νομοθετήματος και η ανάγκη εναρμόνισης της εθνικής νομοθεσίας στην Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 η οποία αφορούσε την προστασία προσώπων από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές.

⁹⁰Χρυσόγονο Κ., Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, 3η έκδ., 2005, σελ. 256 επ., Νάνιτο Χ., Αποδεικτικές Απαγορεύσεις στην ποινική δίκη, εκδ. Σάκκουλα, 2010, σελ. 105 - 106

Στο το άρθρο 3 του ν.5002/2022 δίνονται οι ορισμοί των «λόγων εθνικής ασφάλειας» και των «πολιτικών προσώπων».⁹¹ και στα αρ. 4, 5 και 6 αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους επιτρέπεται η άρση για λόγους εθνικής ασφάλειας, ο κατάλογος των κακουργημάτων για τα οποία είναι αυτή επιτρεπτή και η ειδικότερη διαδικασία και προϋποθέσεις αυτής.

Επίσης στο αρ. 4 θεσπίζονται οι όροι για την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών για λόγους εθνικής ασφάλειας, ποιος μπορεί να υποβάλλει ένα τέτοιο αίτημα καθώς και τους αρμόδιους εισαγγελικούς λειτουργούς που αποφασίζουν γι' αυτό..

Τέλος δεν αναφέρεται στον νόμο η διάρκεια της άρσης απορρήτου, όπως αντίστοιχα γινόταν αναφορά στην παρ. 6 του αρ. 5 του Ν 2225/1994, στην οποία οριζόταν ότι η χρονική διάρκεια της άρσης του απορρήτου δεν θα υπερβαίνει τους δύο (2) μήνες η παράταση δε τη διάρκεια των δέκα (10) μηνών. Με εξαίρεση στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η άρση διατασσόταν για λόγους εθνικής ασφάλειας. Έτσι εφόσον στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο δεν γίνεται αναφορά εφαρμόζεται η παρ. 6 του αρθ.5 του ν.2225/1994.⁹²

Σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 254 ΚΠΔ η άρση απορρήτου μπορεί να στραφεί και κατά τρίτου ατόμου που δεν μετέχει στο έγκλημα που διερευνάται , μόνο για να γίνει αποκάλυψη της ταυτότητας του κατηγορουμένου ή ο τόπος διαμονής ή κατοικίας του και με την προϋπόθεση ότι η εξακρίβωση των στοιχείων είναι αδύνατη με οποιοδήποτε άλλο τρόπο. Έτσι η παρακολούθηση των επικοινωνιών για την διακρίβωση εγκλημάτων μπορεί να επιβληθεί σε τρίτα αμέτοχα πρόσωπα τα οποία δεν μετέχουν στο ερευνώμενο έγκλημα αρκεί αυτά να συνδέονται με συγκεκριμένο τρόπο με την υπόθεση που διερευνάται .⁹³

Η άρση του απορρήτου επίσης αφορά και το επαγγελματικό απόρρητο. Συγκεκριμένα επιτρέπεται η άρση του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας του κατηγορουμένου με συγκεκριμένους φορείς επαγγελματικού και εξαρτιέται από την κοινωνική λειτουργία που εξυπηρετεί το κάθε επαγγελματικό απόρρητο. ⁹⁴ Έτσι είναι μη επιτρεπτή η παρακολούθηση των συνομιλιών του του κατηγορουμένου με τον δικηγόρο του δεν επιτρέπεται με εξαίρεση βεβαία την περίπτωση που δικηγόρος θεωρείται ύποπτος ότι συμμετάσχει στο έγκλημα το οποίο διερευνάται και για το οποίο θα γίνει η άρση του απορρήτου και φυσικά μόνον αν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις για αυτό.

Από όλα τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό , ότι θα πρέπει να προσδιορίζονται σαφή κριτήρια για την άρση απορρήτου σχετικά με τη διαδικασία αλλά και την διάρκεια την χρονική ώστε για να μην μετατρέπεται η δικαιοδοτική κρίση σε θεσμοθετημένη αυθαιρεσία. Συνεπώς, δεν θα πρέπει να γίνεται παραβίαση καθ' οιονδήποτε τρόπο του απορρήτου της επικοινωνίας, αλλά αντιθέτως πρέπει να

⁹¹ Ν.5002/2022 ΤΠΝ ΝΟΜΟΣ

⁹² Νούσκαλη Γ., «Παρατηρήσεις στη ΣυμβΕφΑθ 1953/2002» σε ΠοινΔικ 2002, σελ. 1244

⁹³Μιχαήλ Μαργαρίτη ο.πσελ 654

⁹⁴Διονυσοπούλου Α., «Επαγγελματικό απόρρητο του συνηγόρου και άρση απορρήτου τηλεφωνικής επικοινωνίας» σε Τιμητικό Τόμο Ψαρούδα-Μπενάκη Α., 2008, σελ. 831.

τηρούνται οι προϋποθέσεις του αρ. 254 ΚΠΔ, υπό τις εγγυήσεις του νέου Ν 5002/2022, καθώς όταν μια εξουσία ασκείται κρυφά, οι κίνδυνοι αυθαιρεσίας είναι εμφανείς.

Η έκδοση αιτιολογημένου βουλεύματος είναι η κοινή προϋπόθεση μεταξύ των ρυθμίσεων του ΚΠΔ και της ειδικής νομοθεσίας. Επίσης η προσθήκη με το ν. 5002/2022 της απαίτησης για συνδρομή σοβαρών ενδείξεων ενοχής κατά προσώπου σε βάρος του οποίου διενεργείται η άρση απουσίαζε από τον ν. 2225/1994.

Κοινή είναι δε και η διαδικασία χορήγησης άδειας διενέργειας της άρσης απορρήτου σε εξαιρετικές περιπτώσεις με απόφαση εισαγγελέα ή ανακριτή, απαιτώντας για το αιτιολογημένο της διάταξης τα ίδια ως άνω αναφερόμενα στοιχεία αλλά με την απαίτηση αναφοράς και της ημερομηνίας έκδοσης της διάταξης.

Συγκρίνοντας τα αδικήματα του 254 ΚΠΔ και του άρθρου 6 παρ. 1 και 2 του ν. 5002/2022 γίνεται προφανές ότι στο άρθρο 254 , περιέχονται στο σύνολό τους στον κατάλογο του δεύτερου. Αυτό σημαίνει ότι επί άρσης απορρήτου, πχ. σε έρευνες του άρθρου 187 ΠΚ, συντρέχουν δύο διαφορετικοί νόμοι, επομένως χρειάζεται να προσδιορίσουμε πως θα εφαρμοστούν. Σύμφωνα δε, με το άρθρο 6 ν. 5002/2022, το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο με ειδικά αιτιολογημένο βούλευμά του, αποφαινεται, εντός σαράντα οκτώ (48) ωρών. Η έκδοση αιτιολογημένου βουλεύματος είναι, λοιπόν, κοινή προϋπόθεση μεταξύ των ρυθμίσεων του ΚΠΔ και της ειδικής νομοθεσίας.

IV Οι Ελεγχόμενες μεταφορές

Οι ελεγχόμενες μεταφορές είναι μια ειδική περίπτωση παρακολούθησης η οποία πρώτη φορά κυρώθηκε με το Ν 1990/1991, Κύρωση Σύμβασης Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών, ειδικά για τις περιπτώσεις ελεγχόμενης μεταφοράς ναρκωτικών. Σήμερα θεσπίζεται στο αρ. 38 του Ν 2145/1993. Με την πράξη αυτή γίνεται έλεγχος στις μεταφορές των παράνομων αγαθών, κυρίως για ναρκωτικές ουσίες και όπλα, από την είσοδό τους στη χώρα μέχρι την έξοδό τους που είτε ξεκινούν από την επικράτεια είτε μέσω περισσότερων κρατών μέχρι αυτές να φτάσουν στον τελικό προορισμό δηλαδή στον τόπο παραλαβής τους.⁹⁵

Οι διοικητικές αρχές στη συγκεκριμένη περίπτωση διαρκούσης της μεταφοράς δεν έχουν καμία επέμβαση δεν κινούν δηλαδή απευθείας την ποινική δίωξη με σκοπό να εξακριβωθεί η ταυτότητα και η σύλληψη όλων των προσώπων που εμπλέκονται στην υπόθεση ήτοι της εγκληματικής οργάνωσης. Προβαίνουν σε παρακολούθηση διακριτικά των μεταφορέων και όλων των προσώπων που έχουν ανάμειξη μέχρις ότου γίνει η εξάρθρωση της οργάνωσης.⁹⁶ Βέβαια η ανακριτική πράξη των ελεγχόμενων μεταφορών αφορά μόνο τα παράνομα εμπορεύματα και σε καμία περίπτωση τα πρόσωπα που εισέρχονται παράνομως στον Ελλαδικό χώρο και που μπορεί να

⁹⁵ Καρρά Α., Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 7η έκδοση, 2020, σελ. 498

⁹⁶ Δαλακούρας Θ., Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρ. 6 του Ν 2928/2001, ο.π., σελ. 1028

μεταφέρονται με αυτά άλλως αν συνέβαινε θα διευρυνόταν ανεπίτρεπτα το πεδίο εφαρμογής του μέτρου.

Από την ένταξη της εν λόγω πράξης στο ΚΠΔ παρατηρήθηκε ότι αυτή εφαρμόστηκε πέρα από την διακίνηση ναρκωτικών και σε κάθε παράνομη αποστολή ύποπτων φορτίων, αντικειμένων και εμπορευμάτων με αποτέλεσμα την διεύρυνση της τεχνικής στην αναχαίτιση διακίνησης κάθε παράνομου αντικειμένου που προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα. Ακόμη αξιοσημείωτο είναι ότι η ελεγχόμενη παράδοση που γίνεται κατά την ανίχνευση επικείμενης αποστολής παράνομων εμπορευμάτων δύναται να είναι «εσωτερική» όταν ο τελικός προορισμός της αποστολής είναι εντός των εθνικών συνόρων αλλά και «εξωτερική» όταν ο προβλεπόμενος τελικός προορισμός του φορτίου είναι σε χώρα διαφορετική από εκείνη που αρχικά εντοπίστηκε.

Οι ελεγχόμενες μεταφορές είναι μια από τις ανακριτικές πράξεις που πρέπει να εφαρμόζεται με ιδιαίτερη προσοχή δεδομένου ότι με την συγκεκριμένη ειδική ανακριτική πράξη ανατρέπεται η αρχή της νομιμότητας σχετικά με την άσκηση της ποινικής δίωξης δεδομένου ότι οι διωκτικές αρχές μπορούν να αφήσουν την ελεγχόμενη μεταφορά να εξελίσσεται μέχρι όποιο στιγμή και τοπικό σημείο θέλουν που αυτό έχει ως αποτέλεσμα την προσβολή θεμελιωδών δικαιωμάτων των εμπλεκόμενων προσώπων δεδομένου ότι παραβιάζεται η προσωπική ελευθερία αλλά και η ιδιωτική ζωή και προσωπικότητα αυτών. Για τους λόγους αυτούς όταν εφαρμόζεται η εν λόγω τεχνική πρέπει να τηρούνται αυστηρά οι προϋποθέσεις προκειμένου να εφαρμοστεί πάντα υπό το φως της αρχής αναλογικότητας για να μην λαμβάνουν χώρα καταχρηστικές συμπεριφορές.⁹⁷

Ακόμη στο άρθρο 38 του ν. 2145/1993, 88 στο οποίο παραπέμπει ρητά η διάταξη του άρθρου 254 περ. γ' ΚΠΔ, εξειδικεύονται πιο ειδικά ζητήματα της διαδικασίας των ελεγχόμενων μεταφορών ή παράδοσης. Ωστόσο όμως δύναμι της παρ.5 του προΐσχύοντος 253Α και νυν παρ. 6 του 254 ΚΠΔ, δεν εφαρμόζεται πλέον η ως άνω διάταξη σχετικά με τη διαδικασία λήψης απόφασης για τη διεξαγωγή της ελεγχόμενης μεταφοράς, μετά την ένταξη αυτής στις ειδικές ανακριτικές πράξεις του ΚΠΔ, καθώς οι ρυθμίσεις του ν. 2145/1993 έρχονται σε αντίθεση με τους κανόνες που θεσπίζει ο Κώδικας.

Έτσι ως προς το διαδικαστικό κομμάτι πλέον ο Εισαγγελέας Εφετών δεν ειδοποιεί τους Εισαγγελείς Πλημμελειοδικών των περιφερειών από τις οποίες θα γίνει η μεταφορά, για να απέχουν από την άσκηση της ποινικής δίωξης και να μην προβούν στις αναγκαίες ενέργειες για την διακοπή της μεταφοράς.

Τέλος δεν εφαρμόζεται η εντός 48 ωρών από την έξοδο των ναρκωτικών ή άλλων παράνομων εμπορευμάτων που αποτελούν το αντικείμενο της ελεγχόμενης μεταφοράς σύνταξη εκθέσεως από το Συντονιστικό Όργανο Δίωξης Ναρκωτικών και η υποβολή αντιγράφου της στον εισαγγελέα Εφετών Αθηνών.

⁹⁷Φράγκο Κ., Online κατ' άρθρο ερμηνεία Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Β' Έκδοση, 2020, άρθρο 254, Ειδικές ανακριτικές πράξεις επί ορισμένων εγκλημάτων.

V. Η καταγραφή της δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με ειδικά τεχνικά μέσα

Η ειδική ανακριτική πράξη του άρθρου 254 περ.1 ε του ΚΠΔ, προβλέπεται στο άρθρο 6 παρ.4 του Ν. 2713/1999 το οποίο είναι η νομιμοποιητική βάση για τη διεξαγωγή της ανακριτικής πράξης αλλά και στο άρθρο 52 παρ.4 Ν. 2935/2001. Συγκεκριμένα στο άρθρο 6 παρ. 4 του Ν 2713/1999 ορίζεται : «Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, επιτρέπεται η καταγραφή σχετικών πράξεων με συσκευές ήχου ή εικόνας ή άλλα ειδικά τεχνικά έσα και η χρησιμοποίηση του υλικού ως αποδεικτικών στοιχείων ενώπιον οποιουδήποτε δικαστηρίου, ανακριτικής ή άλλης δημόσιας αρχής».

Πρόκειται για την ηλεκτρονική ανίχνευση ή εν γένει καταγραφή των συμβάντων και των αξιόποινων πράξεων σε χώρους που βρίσκονται εκτός της οικίας. Είναι μια καταγραφή η οποία έχει εγγυητική λειτουργία και όχι αποδεικτική με σκοπό την προστασία των πολιτών από τυχόν αυθαιρεσίες των αρχών.

Για την διενέργεια της πρέπει να τηρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις και επίσης τηρείται και η διαδικασία άρσης απορρήτου επί εγκλημάτων που έχει ανατεθεί στην Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της ΕΛΑΣ και αναλόγως κάποιες διατάξεις του Ν. 2225/1994.

Επιπροσθέτως και στην Εισηγητική Έκθεση του Ν. 2928/2001 αναφέρεται ότι για την συγκεκριμένη ειδική ανακριτική πράξη πέρα των γενικών προϋποθέσεων που ισχύουν για όλες τις ειδικές ανακριτικές πράξεις ισχύουν και ειδικότερες προϋποθέσεις προκειμένου η διενέργειά της να είναι νόμιμη.⁹⁸

Οι προϋποθέσεις που τυποποιούνται στην παρ.1 του άρθρου 6 του Ν. 2713/1999 και είναι οι εξής : «α) Να διενεργείται προκαταρκτική εξέταση ή προανάκριση για τα εγκλήματα του Ν. 2713/1999, β) Να επιβάλλεται από τις ανάγκες της έρευνας η άρση του απορρήτου, γ) Να υποβληθεί πρόταση του αρμόδιου εισαγγελέα, είτε αυτοβούλως είτε κατόπιν σχετικής αιτήσεως του Προϊσταμένου της Υπηρεσίας Εσωτερικών Υποθέσεων, στο αρμόδιο Συμβούλιο Εφετών, για άρση του απορρήτου.

Ακόμη σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις, η άρση μπορεί να διαταχθεί και από τον αρμόδιο εισαγγελέα, δ) Να εκδοθεί βούλευμα του αρμοδίου Συμβουλίου Εφετών, εντός 48 ωρών από την υποβολή της σχετικής πρότασης, το οποίο να περιέχει: ι) το όργανο που διατάσσει την άρση, ιι) τη δημόσια αρχή ή τον εισαγγελέα ή τον ανακριτή που ζητούν την επιβολή της άρσης, ιιι) το σκοπό της επιβολής της άρσης, ιν) τα μέσα ανταπόκρισης ή επικοινωνίας στα οποία επιβάλλεται η άρση, ν) την εδαφική έκταση εφαρμογής και τη χρονική διάρκεια της άρσης, νι) την ημερομηνία έκδοσης της διάταξης, νιι) το όνομα του προσώπου ή των προσώπων κατά των οποίων λαμβάνεται το μέτρο της άρσης και τη διεύθυνση διαμονής τους, εφόσον είναι γνωστή νιιι) την αιτιολογία

⁹⁸Εισηγητική Έκθεση του Ν. 2928/ 2001, http://www.opengov.gr/ministryofjustice/wp-content/uploads/downloads/2020/03/%CE%91%CE%99%CE%A4%CE%99%CE%9F%CE%9B%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%93%CE%99%CE%91%CE%94%CE%99%CE%91%CE%92%CE%9F%CE%A5%CE%9B%CE%95%CE%A5%CE%A3%CE%97_4.3.2020.pdf

επιβολής της άρσης καιε) Να τηρούνται οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στις διατάξεις των παραγράφων 3 και 6 εδάφια β' και γ του άρθρου 4 και των παραγράφων 4, 5, 6, 7, 8, 9, εδάφια β', γ, δ' και ε' και της παραγράφου 10 του άρθρου 5 του ν. 2225/1994».

Ο προβληματισμός που δημιουργείται με την συγκεκριμένη ανακριτική πράξη είναι αν αυτή εφαρμόζεται στον ιδιωτικό ή στο δημόσιο χώρο δεδομένου ότι όσον αφορά την έννοια της καταγραφής, η εν λόγω διάταξη του άρθρου 6 παρ. 4 του Ν 2713/1999 δεν είναι σαφής διότι δεν καθορίζει τι ακριβώς είναι η καταγραφή γεγονότων με συσκευές ήχου και εικόνας και δεν υπάρχει καμία διευκρίνιση για την καταγραφή δηλαδή σε τι συνίσταται αυτή και επιπροσθέτως δεν διευκρινίζεται αν οι αρμόδιες αρχές θα προβαίνουν σε παρακολούθησεις που θα αφορούν αδιάκριτα συνομιλίες ή ο μόνον δημόσιο εκφερόμενο λόγο.⁹⁹ Ταυτόχρονα βέβαια υπάρχουν ζητήματα σχετικά με την παραβίαση δικαιωμάτων της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας της ιδιωτικής ζωής και στις ειδικότερες εκφάνσεις τους.¹⁰⁰

Σύμφωνα με την Αιτιολογική έκθεση του Ν 2928/2001 «η καταγραφή με συσκευές ήχου και εικόνας αφορά μόνο συμπεριφορά ή γεγονότα που λαμβάνουν χώρα εκτός κατοικίας, ιδιωτικής ή επαγγελματικής». Άρα είναι απαγορευμένες οι παρακολούθησεις που γίνονται εκτός της κατοικίας με ειδικές ηλεκτρονικές συσκευές. Απαγορευμένη είναι επίσης οποιαδήποτε παρακολούθηση που λαμβάνει χώρα από αστυνομικό όργανο με τρόπο μυστικό, ο οποίος ενεργεί με κρυφές συσκευές μετάδοσης ή καταγραφής συνομιλιών εντός της κατοικίας του θιγόμενου ατόμου.

Άλλωστε οποιαδήποτε καταγραφή μια πράξης που δεν είναι δημόσια δηλαδή δεν είναι αντιληπτή σε αόριστο αριθμό ανθρώπων και τελείται μυστικά είναι παράνομη¹⁰¹. Παραβιάζει ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα που κατοχυρώνονται ρητά στο Σύνταγμα όπως είναι η κατοικία του ατόμου ήτοι το άσυλο που κατοχυρώνεται στο άρθρο 9 του Συντάγματος. Σύμφωνα με το οποίο απαγορεύεται η είσοδος και η παραμονή στην κατοικία των οργάνων της δημόσιας εξουσίας, χωρίς τη γνώμη και παρά τη θέληση του κατόχου της κατοικίας, ενοίκου εν γένει και όχι μόνο ιδιοκτήτη, - και γενικότερα το απαραβίαστο της οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής, συνάγεται ότι αυτό εξαιρείται από την «καταγραφή του περιεχομένου του».¹⁰²

Όσον αφορά τα πρόσωπα που οι συνομιλίες τους καταγράφονται μπορεί αυτή να μην περιλαμβάνει μόνο την συμπεριφορά του ίδιου του θιγόμενου ατόμου αλλά και τρίτων προσώπων, που έχουν συνομιλίες με αυτόν. Ωστόσο σε αυτή την παρακολούθηση τρίτων προσώπων πρέπει να τηρείται το αναγκαίο μέτρο μέχρι να γίνει αποκάλυψη της ταυτότητας του κατηγορούμενου ή η κατοικία του. Το μέτρο της παρακολούθησης τρίτων ατόμων εξαρτάται από το πόσο αποδοτικό είναι αν από αυτή πιθανολογείται αντικειμενικά μόνον εφόσον το μέτρο περιορίζεται σε συγκεκριμένα

⁹⁹Φράγκο Κ., Online κατ' άρθρο ερμηνεία Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Β' Έκδοση, 2020, σελ. 710 επ

¹⁰⁰Ναϊντος Χ., Ειδικές ανακριτικές πράξεις: Επίκαιρα ζητήματα, Ποινικά Χρονικά 2017, σελ. 49

¹⁰¹ Συμεωνίδου- Καστανίδου Ε., Παραβίαση απορρήτου επικοινωνιών και αποδεικτικές απαγορεύσεις στην ποινική δίκη, σε Παπαχαλαράμους Χ., σελ. 33

¹⁰²Δαλακούρας Θ., «Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρ. 6 του Ν. 2928/2001» σελ. 1029

γνωστά και συνδεδεμένα με τον ύποπτο τρίτα πρόσωπα, τα οποία μπορούν να συμβάλλουν ουσιαστικά στην αποκάλυψη των στοιχείων του.

VI Η Συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ως ειδική ανακριτική πράξη (κατ' άρθρο 254 παρ. 1 περ. στ' Κ.Π.Δ)

Πρόκειται για την τελευταία ανακριτική πράξη που χρησιμοποιείται για την διαλεύκανση υποθέσεων που σχετίζονται με βαριά εγκληματικότητα δηλαδή με το οργανωμένο έγκλημα και η οποία τυποποιείται στο άρθρο 254 ΚΠΔ και εισήχθη πρώτη φορά στην έννομη τάξη στο άρθρο 253^Α του ΚΠΔ με τον ν.2928/2001.

Με τον νέο Ποινικό Κώδικα πλέον τυποποιείται στο άρθρο 254 παρ. 1 περ. στ.. Το αρ. 254 ΚΠΔ ωστόσο έχει κριθεί ελλιπές και για αυτό συμπληρώθηκε με τον Ν 4624/2019 που θεσπίστηκε «για την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις», ο οποίος κατήγγησε τον προΐσχύοντα Ν 2472/1997 (Α' 50), περί προστασίας του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με την επιφύλαξη της παρ. 3 του άρθρου 13, της σύστασης της Αρχής με την παρ. 1 του άρθρου 15, των παρ. 2 και 3 του άρθρου 18 και του άρθρου 21, που αφορά στην επιβολή διοικητικών κυρώσεων, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 13 του ν. 3471/2006 (Α' 133), οι οποίες διατηρούνται σε ισχύ.

Με την εν λόγω ανακριτική πράξη οι ανακριτικές αρχές που είναι αρμόδιες δύναται να συσχετίζουν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αυτοί διαθέτουν για χρήση διαφορετική με την άγνοια των θιγόμενων ατόμων. Δηλαδή το θιγόμενο άτομο μπορεί να δώσει προσωπικά δεδομένα σε πρόσωπα τρίτα ή υπηρεσίες προκειμένου να εξυπηρετηθεί για άλλους σκοπούς και αυτά τα δεδομένα δύναται να αξιοποιούνται σε βάρος του κατά την ποινική διαδικασία.

Τα δεδομένα που συγκεντρώνονται δεν αφορούν μόνο δεδομένα για τις συγκεκριμένες υποθέσεις αλλά και δεδομένα που συγκεντρώθηκαν σε αρχεία για άλλες ανάγκες. Επιπλέον αφορούν αρχεία τα οποία τηρούνται είτε από υπηρεσίες δημόσιες είτε από ιδιώτες. Αξιοσημείωτο είναι δε, ότι η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων δύναται να αποβλέπει στον προσδιορισμό από ένα πλήθος προσώπων τα οποία συγκεντρώνουν χαρακτηριστικά συγκεκριμένα οπότε γίνεται λόγος για θετική διασταύρωση. Αν ωστόσο ο στόχος είναι να αποκλειστούν από τον οι ύποπτοι που δεν εκπληρώνουν την ιδιότητα του δράστη τότε γίνεται λόγος για αρνητική διασταύρωση.

Η Συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ως ειδική ανακριτική πράξη είναι μια ανακριτική πράξη αρκετά επεμβατική δεδομένου ότι επεμβαίνει άμεσα στην αυτοδιάθεση του ατόμου και του πληροφοριακού αυτοπροσδιορισμού. Δηλαδή πρόκειται για την ανακριτική πράξη με την οποία η ανακριτικές αρχές αφαιρούν την προσωπική ελευθερία του ατόμου δεδομένου ότι του αφαιρούν το δικαίωμα στο άτομο να αποφασίσει για τη διάθεση και τη χρήση των

προσωπικών του δεδομένων.¹⁰³ Η πληροφοριακή αυτοδιάθεση του ατόμου κατοχυρώνεται ρητά στο Σύνταγμα στο άρθρο 9^A σύμφωνα με το οποίο: *Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως ο νόμος ορίζει.*

Από τα παραπάνω γίνεται εύκολη αντιληπτή η πρόθεση του συνταγματικού νομοθέτη να υποχρεώσει τον κοινό νομοθέτη ώστε να διαμορφώσει ένα θεσμικό πλαίσιο στο οποίο θα επιτρέπει την συλλογή προσωπικών δεδομένων, την επεξεργασία, την συσχέτιση και την χρήση αυτών, με βασικό σκοπό την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων του με ηλεκτρονικά μέσα και την επεξεργασία με παραδοσιακές πρακτικές και μεθόδους με γνώμονα βέβαια ότι οι τα δεδομένα και οι πληροφορίες που αφορούν ένα άτομο δεν χρησιμοποιούνται ούτε μεταβιβάζονται απερίοριστα, ώστε να να αποφασίζει και να δρα ελεύθερα και να μην αίρεται η ελευθερία του. Η συλλογή των δεδομένων θα πρέπει να γίνεται με τις προϋποθέσεις που ρητά ορίζονται στον νόμο προκειμένου να μην θεωρείται παράνομη και σε περίπτωση μη τήρησης των προϋποθέσεων να απαγορευτεί η αξιοποίηση του υλικού που συγκεντρώθηκε.¹⁰⁴

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ : ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ

Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις μπορεί να είναι αναγκαίες αλλά ταυτόχρονα είναι ένα εξαιρετικό μέτρο για την διαλεύκανση εγκλημάτων οργανωμένου εγκλήματος εξαιτίας των χαρακτηριστικών τους αλλά και του τρόπου διεξαγωγή τους πολλές φορές δε καθίσταται επαχθείς λόγω της έντονης προσβολής συνταγματικών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Για αυτό τόσο από την θεωρία όσο και από νομολογία έχουν λάβει έντονη κριτική. Στο παρόν κεφάλαιο θα παραθέσουμε την κριτική για τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που αναλύθηκαν παραπάνω, για τις προϋποθέσεις εφαρμογής των ειδικών ανακριτικών πράξεων που παρουσιάστηκαν για τα αδικήματα και για τα πρόσωπα που αυτές επιβάλλονται και θα παρατεθούν προτάσεις για την ορθή εφαρμογή τους προκειμένου να μην παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Αρχικά όσον αφορά για τα αδικήματα που προβλέπονται οι ειδικές ανακριτικές πράξεις όπως διατυπώθηκε και παραπάνω έχει παρατηρηθεί ότι έχει λάβει χώρα, μια διεύρυνση του καταλόγου των αδικημάτων που αυτές προβλέπονται. Έτσι ενώ αρχικά ήταν μια ρύθμιση με εξαιρετικό χαρακτήρα, αποσπασματικό και περιορισμένο πεδίο εφαρμογής, τα αδικήματα δε, για τα οποία προβλέπονταν ήταν συγκεκριμένα και κυρίως επρόκειτο για επαχθή αδικήματα ειδικών ποινικών νόμων στη συνέχεια όπως αναφέρθηκε εφαρμόστηκε για όλα τα αδικήματα του άρθρου 187ΠΚ και πλέον εφαρμόζονται και για τα εγκλήματα σχετικά με το νόμισμα αλλά και της προσβολής

¹⁰³ Σπυράκος Δ.: Η συσχέτιση και ο συνδυασμός προσωπικών δεδομένων για την καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος ΠοινΧρον ΤΟΜΟΣ ΝΑ΄ - 2001 σελ. 1030

¹⁰⁴ Γεωργιάδου Μ., σε «Ο νέος Κώδικας ποινικής δικονομίας: Ερμηνεία κατ' άρ. του Ν. 4620/2019» σε επιμέλεια Μαργαρίτη Λ., ό.π., σελ. 1450 επ.

της γενετήσιας ελευθερίας. Αυτό όπως γίνεται ευκόλως αντιληπτό παραγκωνίζει την αρχή της ειδικότητας με αποτέλεσμα την συνεχή διεύρυνση του καταλόγου των εγκλημάτων για τις οποίες επιβάλλονται οι ειδικές ανακριτικές πράξεις οι οποίες από ειδικές μετατρέπονται σε γενικές.¹⁰⁵

Όταν λοιπόν η εφαρμογή των ειδικών ανακριτικών πράξεων διευρύνεται συνεχώς παράλληλα διευρύνεται και η μυστική δράση των διωκτικών αρχών με αποτέλεσμα την αυτό-υπονόμηση της έννομης τάξης δεδομένου ότι τα όρια του κράτους δικαίου ελαστικοποιούνται διαρκώς οι κανόνες δεν τηρούνται και η έννομη τάξη δεν έχει την αναγκαία νομιμοποίηση ώστε να θέτει κανόνες και όρια. Ταυτόχρονα δε, το πεδίο εφαρμογής τους αυξάνεται κάτι που έρχεται σε αντίθεση και με τον εξαιρετικό τους χαρακτήρα αλλά και με την δικαιολογητική βάση θέσπισης τους.

Για αυτό οι ειδικές ανακριτικές πράξεις δεν θα πρέπει να προβλέπονται για αδικήματα τα οποία μπορούν να εξιχνιαστούν με τις γενικές ανακριτικές πράξεις του αρθ. 251 ΚΠΔ θα πρέπει πάντα να προβλέπονται ρητά και ειδικά στον νόμο δεδομένου ότι όταν αυτές διενεργούνται προσβάλλονται θεμελιώδη δικαιώματα ακόμη και ατόμων που δεν είναι καν ύποπτοι όπως τα δικαιώματα της προσωπικής ελευθερίας του ατόμου και της ιδιωτικής ζωής.

Προτείνεται έτσι να εφαρμόζεται πάντα η θεμελιώδης αρχή της επιφύλαξης νόμου, σύμφωνα με την οποία οι ειδικές ανακριτικές πράξεις θα διενεργούνται μόνο για αδικήματα των οποίων η καταστολή είναι αδύνατη με οποιονδήποτε άλλο τρόπο και φυσικά απαγορεύεται η οποιαδήποτε αναλογικής τους εφαρμογή ακόμη κι αν πρόκειται για συναφή εγκλήματα με τα περιοριστικά στο νόμο αναφερόμενα. Και φυσικά πάντοτε σε περίπτωση που διενεργηθούν σε αξιόποινες πράξεις πέραν του καταλόγου να καθίστανται άκυρες δεδομένου ότι αυτές δεν τηρούν τις προϋποθέσεις νομιμότητας.¹⁰⁶

Εν συνεχεία, ένα από τα χαρακτηριστικά τους όπως προ-λέχθηκε είναι η μυστικότητα δηλαδή η διενέργεια τους λαμβάνει χώρα χωρίς την παρουσία πολιτών προκειμένου να διαλευκανθούν τα εγκλήματα αλλά και για να μην μειωθεί ηθικά ο ύποπτος που παρακολουθείται σε περίπτωση που δεν έχει διαπράξει την πράξη. Αυτός λοιπόν σε βάρος του οποίου τελείται μια ανακριτική πράξη βρίσκεται σε πλήρη άγνοια για την πράξη που διενεργείται σε βάρος του.

Αποτέλεσμα αυτού είναι να καταργούνται όλα τα υπερασπιστικά δικαιώματα του υπόπτου για τα οποία υπάρχει ρητή κατοχύρωση στο αρθ. 244 παρ. 1 ΚΠΔ και ταυτόχρονα να περιορίζεται η αρχή της μη αυτο-ενοχοποίησης δεδομένου ότι ο ύποπτος σε βάρος του οποίου διενεργείται η ειδική ανακριτική πράξη μπορεί να μην ενημερωθεί ποτέ για τον τρόπο με τον οποίο έγινε η συλλογή του των επιβαρυντικών στοιχείων και σχηματίστηκε κατηγορία η εις βάρος του.¹⁰⁷

¹⁰⁵Μανωλεδάκη Ι., Ασφάλεια και Ελευθερία, εκδ. Σάκκουλα 2002, σελ. 160

¹⁰⁶Μαργαρίτη Μ. - Μαργαρίτη Α., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Θεωρία-Νομολογία, εκδ. Σάκκουλα, 2020, σελ. 646

¹⁰⁷Λίβο Ν., Οργανωμένο έγκλημα: έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισης του σε «Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου»-Πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ε.Ε.Π.Δ., εκδ. Σάκκουλα, 2000, σελ. 58 επ.

Με δεδομένο αυτό ο ύποπτος στερείται του δικαιώματος σιωπής το οποίο αναγνωρίζεται σε αυτόν ρητά από το νόμο και το οποίο απορρέει από το τεκμήριο της αθωότητας. Έτσι δεν μπορεί να αξιοποιήσει την αρχή της ισότητας των όπλων μια θεμελιώδη αρχή μπροστά στην ανάγκη για την πρόληψη και την καταστολή των πράξεων που άπτονται της δράσεως εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης.

Αυτό που προτάσσεται εν προκειμένω δεδομένης της αναγκαιότητας των πράξεων για την εξάρθρωση εγκληματικών και τρομοκρατικών οργάνσεων είναι τα όργανα είτε οι ιδιώτες όταν προβαίνουν σε αυτές τις παρακολουθήσεις προκειμένου να μην προσβάλλονται τα δικαιώματα των θιγόμενων προσώπων να λειτουργούν πάντα με γνώμονα την αξία του ανθρώπου και να καταλαβαίνουν ότι οι προβλεπόμενες ειδικές ανακριτικές πράξεις είναι ένα εξαιρετικό μέτρο η εφαρμογή του οποίου πρέπει να γίνεται με αυτοσυγκράτηση και συστολή.¹⁰⁸

Ακόμη επειδή όπως αναφέρθηκε παραπάνω όλες οι ανακριτικές πράξεις μπορεί να διαταχθούν σε βάρος τρίτων που δεν μετέχουν στο ερευνώμενο έγκλημα κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Πρόκειται για μια ρύθμιση που πρέπει να αντιμετωπίζεται αυστηρά δεδομένου ότι η διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων πρέπει να γίνεται μόνον σε βάρος συγκεκριμένου προσώπου, οι σοβαρές ενδείξεις για το αν έχουν τελεστεί ή όχι κάποιες από τις πράξεις που περιοριστικά αναφέρονται στο νόμο θα πρέπει να συνδεθούν μόνο με συγκεκριμένο πρόσωπο και όχι να αναφέρονται κατά τρόπους γενικούς και αφηρημένους σε ομάδες πολιτών.

Μια επέμβαση σε πρόσωπα ανύποπτα τρίτα, προσκρούει στην αρχή του τεκμηρίου αθωότητας και στην αρχή του προσήκοντος βαθμού που απορρέει από αυτό. Αν συμβεί κάτι αντίθετο από αυτό διευρύνει χωρίς κανέναν λόγο των κύκλο των προσώπων που προσβάλλονται και έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τις δικαιοκρατικές αρχές που διέπουν το ποινικό μας σύστημα.

Δεν μπορεί να διευρύνεται άνευ όρων ο κύκλος των προσώπων που θίγονται από τη διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων διότι αυτό έρχεται σε αντίθεση με τις βασικές σταθμίσεις οι οποίες καθορίζουν τον κατασταλτικό χαρακτήρα του δικονομικού μας συστήματος. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η διάκριση των προϋποθέσεων των ειδικών ανακριτικών πράξεων για την επέμβαση σε τρίτα πρόσωπα.

Για τους λόγους αυτούς όταν οι ειδικές ανακριτικές πράξεις διενεργούνται εις βάρος τρίτων προσώπων αμέτοχων στο έγκλημα που διερευνάται θα πρέπει να γίνονται πάντα με σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του προσώπου κατά του οποίου στρέφονται και θα πρέπει πάντα να τηρείται αποκλειστικά ο σκοπός που τίθεται για την διενέργεια αυτών των πράξεων έναντι τρίτων. Όπως έχει επισημανθεί από τον Δαλακούρα η ανάγκη οι επεμβάσεις που επεκτείνονται αναπόφευκτα και σε τρίτους να εξαρτώνται από αυστηρότερες προϋποθέσεις σε σύγκριση με τις επεμβάσεις που διεκπεραιώνονται χωρίς κίνδυνο προσβολής των δικαιωμάτων τρίτων.¹⁰⁹

Επιπροσθέτως στην παράγραφο παρ. 2 στοιχ. α' του 254 Κ.Π.Δ τυποποιείται

¹⁰⁸ Δημόπουλο Χ., Ανακριτική, Νομική Βιβλιοθήκη, 2021, σελ. 683

¹⁰⁹ Δαλακούρα Θ., Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του ν. 2928/2001, ό.π., σελ. 1024

μια από τις βασικότερες και με βαρύνουσα σημασία προϋποθέσεις για να μπορούν να διενεργηθούν οι ειδικές ανακριτικές πράξεις είναι να υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις τέλεσης του εγκλήματος. Αυτό σημαίνει ότι δεν αρκεί να υπάρχει προδιάθεση για την τέλεση εγκλήματος αλλά θα πρέπει η απόφαση για την τέλεση να είναι ειλημμένη.¹¹⁰ Ωστόσο η ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων δεν είναι πάντα εύκολο να διαπιστωθεί. Οι σοβαρές ενδείξεις πρέπει να ερμηνεύονται στενά είναι μια αυστηρή προϋπόθεση η οποία έχει προβλεφθεί προκειμένου να προστατευτεί το ατομικό συμφέρον το οποίο μπορεί πολύ εύκολα να παραγκωνισθεί προκειμένου να προστατευτεί το κοινωνικό συμφέρον. Για αυτό σε καμία περίπτωση οι ειδικές ανακριτικές πράξεις δεν μπορούν να δικαιολογηθούν παρά μόνον όταν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις δεδομένου ότι αποτελούν βαριά επέμβαση στην ιδιωτική αυτονομία και καταστρατηγούνται τα ατομικά δικαιώματα και οι ατομικές ελευθερίες των ατόμων.

Ωστόσο όπως αναλύθηκε στην παρούσα όλες οι ανακριτικές πράξεις μπορεί να παραβιάσουν ανθρώπινα δικαιώματα, θα πρέπει να γίνει δεκτό όμως ότι αν κατά την εφαρμογή τους τηρούνται οι αυστηρές προϋποθέσεις που προβλέπονται στους νόμους τα ζητήματα συνταγματικότητας και νομιμότητας αυτών μπορούν επιλυθούν τηρώντας τις ‘‘εγγυήσεις’’ και τις γενικές αρχές που ορίζονται στους ποινικούς και τις αρχές που αναφέρθηκαν, όπως είναι η επιφύλαξη του νόμου, η οποία επιτάσσει ότι για να είναι νόμιμη η επέμβαση στα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου πρέπει να υπάρχει ρητή πρόβλεψη και να ορίζονται σαφώς και με πληρότητα οι προϋποθέσεις για την νόμιμη διεξαγωγή των ανακριτικών πράξεων και να ορίζεται σαφώς ο περιορισμός της άσκησης του προσβαλλόμενου ατομικού δικαιώματος και φυσικά να εφαρμόζονται φειδωλά και σε περιπτώσεις εξαιρετικές. Επίσης κατά την εφαρμογή των εν λόγω πράξεων προκειμένου να μην παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι ελευθερίες θα πρέπει να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας η οποία κατοχυρώνεται ρητά στο Σύνταγμα, δηλαδή τα μέτρα που θα λαμβάνουν τα αστυνομικά όργανα να είναι κατάλληλα αναγκαία και πρόσφορα προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός ο οποίος δεν είναι άλλος από την πρόληψη και καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος χωρίς καταχρηστικές συμπεριφορές εκ μέρους των οργάνων.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Από όλα τα παραπάνω είναι ηλίου φαινότερον ότι την θεωρία, τους νομοθέτες αλλά και την νομολογία αυτό που ενδιαφέρει και έχει έντονα απασχολήσει είναι αφενός να διατηρηθεί η ισορροπία μεταξύ της πρόληψης καταστολής διεύρυνσης του οργανωμένου εγκλήματος και αφετέρου την μη παραβίασης ταυτοχρόνως των δικαιωμάτων του υπόπτου ήτοι των προσωπικών ελευθεριών του ώστε να μην λαμβάνουν χώρα αυθαιρεσίες και καταχρηστικές συμπεριφορές. Η σύγκρουση μεταξύ των δυο μπορεί να είναι αναπόφευκτη δεδομένης της ανάγκης για την αντιμετώπιση του ο.ε ωστόσο κρίνεται απαραίτητο κάθε φορά να γίνεται στάθμιση συμφερόντων ανάμεσα στα δικαιώματα που προσβάλλονται ώστε να βρίσκεται η χρυσή τομή. Η

¹¹⁰ Παπαδαμάκη Α., Ποινική Δικονομία, Η δομή της ποινικής δίκης, ΣΤ’ Έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, 2012, σελ. 281

στάθμιση αυτή θα γίνεται μεταξύ από την μια της ατομικής ελευθερίας των πολιτών και από και της προστασία της κοινωνίας απέναντι στο οργανωμένο έγκλημα.

Το δεδομένο είναι ότι η πρόβλεψη των ειδικών ανακριτικών πράξεων είναι μια τεχνική η οποία να μεν βοηθά στην πρόληψη και την καταστολή της οργανωμένης εγκληματικότητας ωστόσο αυτό δεν σημαίνει ότι με τις εν λόγω πράξεις το ίδιο το κράτος εξαπατά τους πολίτες του δεδομένου ότι υποδύεται έναν πολίτη με ψεύτικα στοιχεία ταυτότητας προκειμένου να διερευνήσει κάποια αξιόποινη πράξη όπως στην ανακριτική πράξη της ανακριτικής διείσδυσης η οποία αναφέρθηκε παραπάνω. Εξαιτίας αυτής της συμπεριφοράς πρέπει να γίνεται ο έλεγχος που προαναφέρθηκε και να διαπιστώνεται αν το κράτος με την χρησιμοποίησι των εν λόγω πράξεων έχει σεβαστεί τα ανθρώπινα δικαιώματα τα οποία είναι συνταγματικά κατοχυρωμένα και την θεμελιώδη αρχή της ανθρώπινης αξίας σύμφωνα με την οποία η πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας είναι ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου.

111

Ο νομοθέτης επίσης πρέπει να ακολουθεί τις εξελίξεις να εναρμονίζεται με την διεθνή και ευρωπαϊκή νομοθεσία αφετέρου δε ο δικαστής να προβαίνει σε έλεγχο και εποπτεία των αστυνομικών οργάνων έτσι ώστε να τηρούνται τα δικαιокρατικά όρια κατά την εφαρμογή των ειδικών ανακριτικών πράξεων. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί εφόσον οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται από τα όργανα συμβαδίζουν με τους νόμους δεν παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ατομικές ελευθερίες και είναι σύμφωνες με το Σύνταγμα.

Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις είναι ένα εξαιρετικό εργαλείο στο δικονομικό σύστημα και ένα δραστικό μέσο, κατοχυρώνονται στο άρθρο 254 ΚΠΔ και είναι μια διάταξη που σίγουρα παρέχει περισσότερα εχέγγυα νομιμότητας από το προισχύσαν δίκαιο δεδομένων των αυστηρών προϋποθέσεων που τυποποιούνται σε αυτήν. Πολλές φορές είναι το μοναδικό πρόσφορο μέσο για να εξιχνιαστούν σοβαρά εγκλήματα τα οποία δεν μπορούν να αποκαλυφθούν με άλλους τρόπους και για αυτό δικαιολογείται ο περιορισμός θεμελιωδών δικαιωμάτων όταν επιβάλλονται. Ωστόσο όπως προ-λέχθηκε το πεδίο εφαρμογής τους είναι περιορισμένο και για την εφαρμογή τους απαιτούνται γνώσεις συγκεκριμένες από τις ανακριτικές αρχές πάντα με γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας έτσι ώστε ο τρόπος που εκτελούνται να είναι σύννομος και να μην παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι ελευθερίες των πολιτών, ταυτόχρονα δε, να επιτευχθεί ο σκοπός του κράτους που είναι η καταπολέμηση της οργανωμένης εγκληματικότητας.

Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία

- I. Ανδρουλάκη Ν., Αιτιολογία και ανααιρετικός έλεγχος ως συστατικά της ποινικής απόδειξης, εκδ. Σάκκουλα, 1998

¹¹¹ Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο - Ατομικά Δικαιώματα, 4η έκδ., εκδ. Σάκκουλα, 2012, σελ. 1119

- II. Αλιβιζάτος Ν., Η Συνταγματική θέση των ενόπλων δυνάμεων, Ι. Η αρχή του πολιτικού ελέγχου 1987
- III. Αναγνωστόπουλος Η., «Αστυνομική παγίδευση και δίκαιη δίκη», ΠοινΧρ 2001
- IV. Βαθρακοκοίλης Α., Η νομική υπόσταση της ανακριτικής διείσδυσης και οι συνέπειες αυτής, ΠοινΔικ, 2006
- V. Βιδάλη Σ., Η κοινωνική αντίδραση στο έγκλημα και τα όριά της: Ναρκωτικά και οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα σε Τιμητικό Τόμο Ι. Φαρσεδάκη, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2008
- VI. Βιδάλη Σ., Πέρα από τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα, εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2017
- VII. Δαγτόγλου Π., Συνταγματικό Δίκαιο - Ατομικά Δικαιώματα, 4η έκδ., εκδ. Σάκκουλα, 2012
- VIII. Δαλακούρας Θ., Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνοπτική ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, 2η εκδ., Νομική Βιβλιοθήκη, 2019
- IX. Δαλακούρας Θ., Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του ν.2928/2001, ΠοινΧρ 2001
- X. Δαλακούρας Θ., Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού, εκδ. Σάκκουλα, 1993
- XI. Δημητράτος Ν., Οργανωμένο Έγκλημα: Θεωρητική προσέγγιση ενός κοινωνικού και ποινικού προβλήματος, ΠοινΧρ, 1999
- XII. Δημόπουλος Χ., Ανακριτική, Νομική Βιβλιοθήκη, 2021
- XIII. Διονυσοπούλου Α., «Επαγγελματικό απόρρητο του συνηγόρου και άρση απορρήτου τηλεφωνικής επικοινωνίας» σε Τιμητικό Τόμο Ψαρούδα-Μπενάκη Α.,
- XIV. Διονυσοπούλου Τ., Αστυνομική διείσδυση. Συνταγματικά και δικονομικά προβλήματα μιας «νομιμοποιημένης» ανακριτικής πράξης, ΠοινΛογ 2003
- XV. Καρράς Α., Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 7η εκδ., 2020
- XVI. Κουράκης Ν., Το οργανωμένο έγκλημα. Φαινομενολογία του προβλήματος και δυνατότητες αντιμετώπισής του στην Ελλάδα, στα «Πρακτικά του 7^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου» της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου, Κομοτηνή 23-25.10.1998, Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 2000
- XVII. Λίβος Ν., Οργανωμένο έγκλημα και ειδικές ανακριτικές πράξεις, τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος, εκδ, Σάκκουλα, 2007
- XVIII. Λίβος Ν., Οργανωμένο έγκλημα: έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισης του. Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου-Πρακτικά Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ε.Ε.Π.Δ., εκδ. Σάκκουλα, 2000
- XIX. Λίμα Δ., Οργανωμένο Έγκλημα Δικαιοφιλοσοφική προσέγγιση μορφών οργανωμένης εγκληματικής δράσης και δογματική θεμελίωση της ποινικής αντιμετώπισής τους., Νομική Βιβλιοθήκη, 2022
- XX. Λυντέρη Χ., Η ποινική προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας, ΠοινΧρ 2007
- XXI. Μαυρίδης, Σ. Το δίλημμα ελευθερία ή αφάλεια στην ανάπτυξη της κοινωνικής ζωής και η περιστολή δικαιωμάτων και ελευθεριών, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2015
- XXII. Μανωλεδάκης Ι., Ασφάλεια και ελευθερία, εκδ. Σάκκουλα, 2002

- XXIII. Μανωλεδάκης Ι., Η προστασία της δημόσιας τάξεως κατά τον Ελληνικόν Ποινικόν Κώδικαν, Θεσσαλονίκη-Αθήναι Σάκκουλας, 1970
- XXIV. Μαργαρίτης Λ., Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας -Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, Τόμος 1, Νομική Βιβλιοθήκη, 2020
- XXV. Μαργαρίτης Μ. - Μαργαρίτη Α., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Θεωρία-Νομολογία, εκδ. Σάκκουλα, 2020
- XXVI. Μυλωνόπουλος Χ., Ποινικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος Ι, εκδ. Σάκκουλα, 2007
- XXVII. Νάντος Χ., Ειδικές ανακριτικές πράξεις: επίκαιρα ζητήματα, ΠοινΧρ 2017
- XXVIII. Νούσκαλη Γ., «Παρατηρήσεις στη ΣυμβΕφΑθ 1953/2002» σε ΠοινΔικ 2002
- XXIX. Παπαδαμάκης Α., Ποινική Δικονομία, 9η έκδ., εκδ. Σάκκουλα, 2019
- XXX. Παπαδαμάκης Α., Ποινική Δικονομία- Η δομή της ποινικής δίκης, ΣΤ' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, 2012
- XXXI. Παπαδαμάκης Α., Ανακριτική Διείσδυση: Όρια και υπερβάσεις, ΠοινΔικ 2010
- XXXII. Παπαδαμάκης Α., Ανακριτική διείσδυση και άρση του απορρήτου ως ανακριτικές πράξεις κατά του οργανωμένου εγκλήματος, σε Τιμητικό Τόμο Μανωλεδάκη Ι., τόμ. 2, εκδ. Σάκκουλα, 2007
- XXXIII. Παπαδόπουλος Χ., Ξέπλυμα «βρώμικου χρήματος» από εμπόριο ναρκωτικών, Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του ποινικού δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, Ελληνική Εταιρεία Ποινικού Δικαίου, εκδόσεις Δίκαιο & Οικονομία Π.Ν. Σακούλας, Αθήνα 2000
- XXXIV. Παπανικολάου Α., Ανακριτική διείσδυση και αστυνομική παγίδευση. Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αξιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών, εκδ. Σάκκουλα, 2013
- XXXV. Παπαχαράλαμπος Χ., Η εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος. Η προβληματική των ειδικών ανακριτικών τεχνικών σε Τιμητικό Τόμο για την Μαραγκοπούλου - Γιωτοπούλου Α., 2003
- XXXVI. Παπαχαράλαμπος Χ., Το Σχέδιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης για το Οργανωμένο Έγκλημα: aberratio ictus» με ανυπολόγιστες «παράπλευρες ζημιές», ΠοινΔικ 3/2001
- XXXVII. Πάχη Ο., Ο Πολυχρόνιος Β. Κωνσταντάς και η πολιτική ζωή της Κέρκυρας το 19^ο αιώνα, Κέρκυρα, Εκδόσεις Απόστροφος, 2009
- XXXVIII. Πλαγάκος Γ., Ο Ανακριτής, εκδ. Σάκκουλα, 2021 Πουλαράκης Ε., Παρατηρήσεις στην ΕΔΔΑ προσφ. 15100/06, απόφ. της 21.2.2008, υπόθ. Κ.Π. κατά Ελλάδας (Παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη - Αστυνομική «παγίδευση»), ΠοινΔικ 2008
- XXXIX. Ριζάβα Φ., Οργανωμένο έγκλημα: Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012
- XL. Σάμιος Θ., Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων. Ζητήματα συρροής του (νέου) άρθρου 253Α' ΚΠΔ με τις διατάξεις ειδικών ποινικών νόμων στις οποίες προβλέπεται η διεξαγωγή αντίστοιχων ανακριτικών πράξεων, ΠοινΧρ 2001
- XLI. Σεβαστίδης Χ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Ερμηνεία Κατ' άρθρο - Τόμος ΙΙΙ, εκδ. Σάκκουλα, 2015
- XLII. Σπυράκος Δ., Η συσχέτιση και ο συνδυασμός προσωπικών δεδομένων για την καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος, ΠοινΧρ 2001

- XLIII. Συμεωνίδου - Καστανίδου Ε., Ο νόμος 5002/2022 σχετικά με την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών (ΦΕΚ Α΄ 228/9.12.2022): κρίσιμες για τις θεμελιώδεις ελευθερίες «αστοχίες», ΠοινΔικ 2023
- XLIV. Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., Οργανωμένο έγκλημα και τρομοκρατία: Σύγχρονες εξελίξεις στην ευρωπαϊκή και ελληνική έννομη τάξη, β΄ έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, 2007
- XLV. Φράγκος Κ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (Ν. 4620/2019 και Ν. 4637/2019), 2η έκδ., εκδ. Σάκκουλα, 2020
- XLVI. Χατζιωάννου Κ., Παρατηρήσεις επί του υπ' αρ. 7/2021 βουλεύματος ΣυμβΠλημΓιαννιτσών, ΠοινΔικ 1/2022
- XLVII. Χλούπης Γ. Δ., Διασυνοριακό & Υπερεθνικό Οργανωμένο Έγκλημα, σελ. 303, 489, Ν. Ε. Κουράκης, Έκθεση για την εξέλιξη της εγκληματικότητας στη σημερινή Ελλάδα, ΠοινΔικ 3/1998
- XLVIII. Χλούπης Γ., Το άρθρο 187 ΠΚ. «Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης», ΠοινΔικ, 6/2020
- XLIX. Χριστόπουλος Α., Διαχρονική Επισκόπηση της έννοιας και των μέτρων αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος εξ' απόψεως ουσιαστικού ποινικού δικαίου σε επίπεδο διεθνούς, ευρωπαϊκής και εσωτερικής δικαιοταξίας και τα χαρακτηριστικά του στοιχεία υπό το πρίσμα της ελληνικής νομολογίας, ΠοινΔικ 2014
- L. Χρυσόγονος Κ., Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, 3η έκδ., Νομική Βιβλιοθήκη, 2006

Άλλοδαπή Αρθρογραφία

- I. Albanese J., North American Organized Crime, Global Crime 6/2004
- II. A. Block, Space, Time and Organized Crime, 2η έκδοση, Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey 1994
- III. C. Donald, Theft of the Nation: The structure and the operations of organized crime in America 2008
- IV. W. Chambliss, on the Take: From Petty Crooks to Presidents, Indiana University Press, Bloomington 1978
- V. M. Haller, Bureaucracy and the Mafia –An Alternative View in P. J. Ryan, G. E. Rush, Understanding organized crime in Global Perspective-A Reader, Sage Publications, Thousand Oaks, 1997
- VI. R. J. Michalowski, Order, law, and crime, An Introduction to criminology 1985

Μεταφρασμένα έργα στα Ελληνικά

- I. Bruggeman W., Η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος: δυνατότητες, και ευκαιρίες, με ειδικότερη έμφαση την Ευρωπαϊκή Ένωση, μτφρ. Ε. Στεργιούλης, ΠοινΔικ 3/2000
- II. Bruggeman W., Υπερεθνικό έγκλημα: Οργανωμένο έγκλημα, πρόσφατες τάσεις και μελλοντικές προοπτικές, ΠοινΔικ 1-2/1998

Ελληνικές Νομολογιακές Αποφάσεις

ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΑ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

- I. 597/2022 ΑΠ (ΠΟΙΝ), ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- II. 1058/2013 ΑΠ (ΠΟΙΝ), ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- III. 3/2023 ΑΠ (ΠΟΙΝ)
- IV. 1323/2023 ΑΠ (ΠΟΙΝ),
- V. ΣυμβΠλημμΑθ 1231/2017